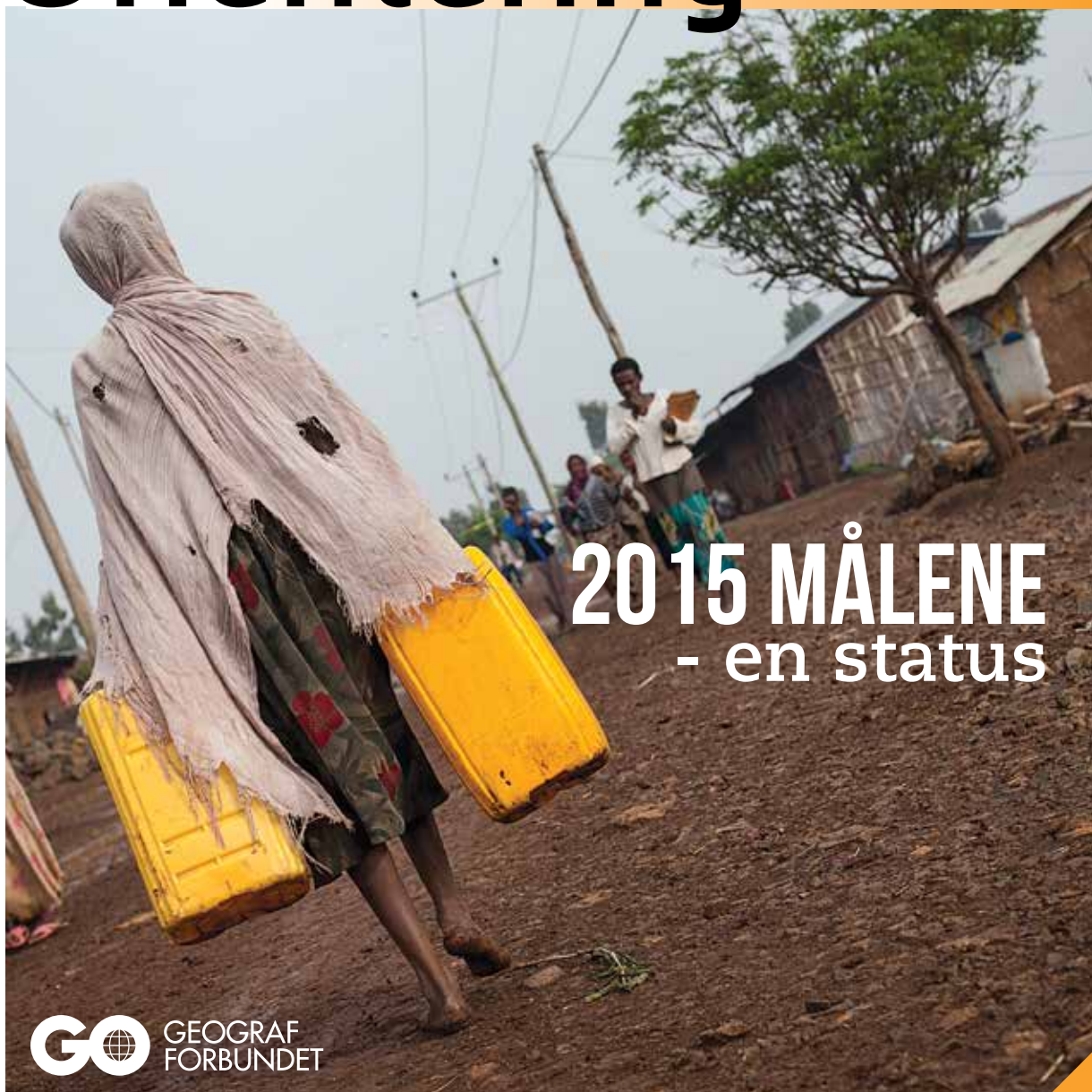

Geografisk Orientering

Marts 2015

45. årgang // Nr. 1

2015 MÅLENE - en status

GEOGRAF
FORBUNDET

MÅL 1: AFSKAFFELSEN AF EKSTREM FATTIGDOM

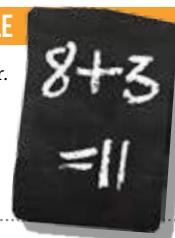
I år 2000 opstillede verdens ledere 8 mål for at gøre verden til et bedre sted.

Side 10

MÅL 2: RETTEN TIL UDDANNELSE FOR ALLE

Uddannelse er på dagsordenen verden over.

Side 14

**Geografisk
Orientering**

Geografiforbundets
medlemsblad

Medlemskontingent for 2014-2015:
Almindeligt medlemskab: 300kr.
Familie (par): 400 kr.
Studerende: 175 kr.
Institutioner, skoler o. lign.: 525 kr.

Henvendelse om medlemskab/abonnement mv.:
GO Forlag
Anker Heegaards Gade 2, 3.tv., 1572 København V
Tlf. 6344 1683
E-mail: go@goforlag.dk
Hjemmeside: www.geografiforlaget.dk

Redaktion:
Ansvarshavende redaktør og annoncetegning:
Andreas Egelund Christensen
Sortedam Dossing 101, 2-4, 2100 København Ø
Tlf. 2670 8038
E-mail: aec@ign.ku.dk

Hanna Lia Fosberg
Iben Højsgaard
Louise Gløerup
Michael Helt Knudsen
Morten Hasselbalch
Nikka Sandvad
Ole Pagh-Schlegel
Rasmus Skov Olesen
Sebastian Toft Hornum
Teis Hansen
Tobias Filskov Petersen

Anmelderredaktør:
Morten Hasselbalch
Bakkevej 16B, Hareskovby, 3500 Værløse
Tlf. 6166 6232
E-mail: mnh@detfri.dk

Annoncepriser:
1/1 side: 7.000kr.
1/2 side: 4.000 kr.
Bagside: 7.000 kr.
Andre formater: 2.800-3.100 kr.
Se endvidere annoncearket på hjemmesiden.

Deadlines for 2015: 1/2; 1/5; 1/7; 1/9; 1/11.
GO udkommer medio marts, juni, august, oktober
og december.

© Geografisk Orientering (GO)
Ikke-kommerciel udnyttelse tilladt med kildeangivelse

Kode til registrering på forbundets hjemmeside:
1971GO2008

Layout og omrydning:
Jip jip - www.jipjip.dk
jip@jipjip.dk - Tlf. 6130 3832
Tryk: BB Offset. Oplag: 2500
ISSN 0105-4848

Geografiforbundets styrelse:
Formand: Christina Gellert Kürstein, Tlf. 3031 7004,
Høffdingsvej 9, 2. MF.
2500 Valby, E-mail: ck@geografiforbundet.dk

Næstformand: Ditte Marie Pagaard, Tlf. 2462 9099

Kasserer: Jens Korsbæk Jensen,
Acaciavej 5, 1867 Frederiksberg C, Tlf. 3141 1767
Giro (kontingent): 3178048

Kursusudvalg:
Formand: Lise Rosenberg, Tlf. 4364 1319 / 2239 7777,
E-mail: lr@geografiforbundet.dk
Brynjolfur Thorvasson, Tlf. 8832 1600
Mette Starch Truelsen, Tlf. 4921 6021
Susanne Rasmussen, Tlf. 86167319
Trine Overgaard Laursen, Tlf. 3379 3339

Fagudvalg:
Formand: Henning Lehmann, Tlf. 3871 2640, E-mail:
hl@geografiforbundet.dk
Christina Gellert Kürstein, Tlf. 3031 7004
Ditte Marie Pagaard, Tlf. 2462 9099
Jon Bøje Hansen, Tlf. 20735657
Jonas Straarup Christensen, Tlf. 28925801

Forlagsbestyrelse:
Formand: Erik Sjerslev Rasmussen, Tlf. 8684 5058,
e-mail: esr@goforlag.dk
Christina Gellert Kürstein, Tlf. 3031 7004
Lars Bo Kinnerup, Tlf. 5784 8005
Pernille Skov Sørensen, Tlf. 6177 6210

Hjemmeside, Webmaster og First Class:
Brynjolfur Thorvasson, Tlf. 8832 1600, E-mail:
binni@binni.eu

Regional kontaktperson:
Lise Rosenberg, Tlf. 4364 1319 / 2239 7777, E-mail: lr@geografiforbundet.dk

Redaktionens forord

2015 MÅLENE

Nu er vi her - Hvad nu?

Først og fremmest et rigtig godt nytår til alle! Nu skriver vi 2015 og Geografisk Orienterings redaktion har benyttet netop dette årsskifte til at lave et temanummer om de såkaldte Millennium Development Goals, eller hvad vi på dansk oftest kalder 2015 målene. De otte specifikke hovedmål, hver indeholdende en række delmål, blev vedtaget af verdens ledere i år 2000, da alle daværende 189 FN medlemslande, underskrev Millennium erklæringen. 2015 målene er en række konkrete, tidsbestemte mål, der beskriver de indsatsområder, hele verden skal arbejde for frem mod 2015, for at afhjælpe fattigdom og nød i udviklingslandene. Forventningerne var store og som I kan læse i dette temanummer, så er der de sidste godt 15 år gjort markante fremskridt for bl.a. at hjælpe folk ud af fattigdom, nedbringe mødre- og børnedødeligheden, sikre kvinders rettigheder og sende børn i skole. Det er dog samtidig tydeligt, at succesens fordeling har været skæv. Hvor nogle lande og regioner allerede for flere år siden er nået flere eller alle mål, så er der stadig mange lande specielt i Afrika syd for Sahara, som har lang vej igen. Med under et år til at målene skal være opfyldt, synes det netop her, en så godt som umulig opgave.

Dette temanummer består af 10 artikler, der hver i sær fokuserer på forskellige aspekter af 2015 målene. Vi starter temanummeret med en introduktionsartikel fra FNs udviklingsprogram UNDP, om målenes baggrund og tilblivelse. Herefter ser en række af de største danske NGOer nærmere på, hvor langt vi er nået i opfyldelsen af hver enkelt af de otte mål og de giver deres bud på, hvad der skal til for at nå helt i mål. Nu er vi så nået til 2015, vi er nået et stykke af vejen, men alle målene bliver langtfra nået inden udgangen af 2015. Så hvad gør verdenssamfundet nu? I år står post-2015 målene højt på FNs dagsorden, og går det som forventet vil FNs Generalforsamling til september fastsætte en række nye mål, der skal arbejdes på frem mod 2030. Forventningerne til dette arbejde kommenterer den danske Handels- og Udviklingsminister Mogens Jensen på i temanummerets sidste artikel. Vi har også valgt at bringe en kort artikel om et nyt undervisningsmateriale til gymnasieskolen, der netop fokuserer på post-2015 målene. Undervisningsmaterialet er gratis og tilgængeligt på internettet.

God læselyst og ønsker om et spændende 2015.

Temareaktionen ved: Hanna Lia Fosberg, Sebastian Toft Hornum, Andreas Egelund Christensen og Michael Helt Knudsen.

Forsidefoto: 12-årige Firunuse og hendes søskende er forældreløse. Firunuse er vandbud for naboerne, og hvis hun henter to dunke om dagen, tjener hun godt fem kroner om måneden. Gondor Zone, Amhara Region, Etiopien.
Foto: Anne-Sofie Helms/Red Barnet

TEMA

- 6 // 2015-målene: fokus på menneskelig udvikling
- 10 // Mål 1: Fattigdom og sult
- 14// Mål 2: Grundskole til alle
- 18 // Mål 3: Ligestilling mellem køn
- 22 // Mål 4: Børnedødelighed
- 26 // Mål 5: Mødredødelighed
- 30 // Mål 6: Smitsomme sygdomme
- 34 // Mål 7: Bæredygtig udvikling
- 38 // Mål 8: Globale partnerskaber
- 42 // Nye globale og bæredygtige udviklingsmål

GEO MIX

- 37 // Nyt undervisningsmateriale til gymnasiet: 2015 målene
- 44 // Dansk Naturvidenskabsfestival
- 46 // Månedens link
- 47 // Dagens geograf
- 48 // Ideer til undervisningen
- 52 // GO Forlag - 40 års jubilæum

GEOGRAFFORBUNDET

- 57 // Fagudvalgets klumme
 - 59 // Hvor er geografien?
 - 60 // Regional- og studieture
-

2015 målene – en status

s. 18

Mål 3: Bred opbakning til et afgørende, men forenklet og uambitiøst mål
Fokus på kravet om ligestilling mellem kvinder og mænd og styrkelse af piger og kvinders rettigheder ved at fremme ligestilling.

s. 22

Mål 4: Stor ulighed i dødsfald blandt børn
Den positive udvikling risikerer at gå i stå, hvis der ikke tages hånd om de massive udfordringer, der gemmer sig bag tallene.

s. 30

Mål 6: Bekæmpelse af HIV/AIDS, malaria og andre sygdomme
Blandt verdens mange sundhedsproblemer udgør HIV/AIDS, malaria, tuberkulose og andre smitsomme sygdomme stadig nogle af de største udfordringer.

Redaktionen

Ansvarshavende redaktør

Andreas Egelund Christensen

Ph.d. Geografi, Adjunkt ved Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet

Hanna Lia Fosberg

Geografistuderende ved Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet

Iben M.H. Højsgaard

Cand.scient. i geografi Adjunkt, Professionshøjskolen Metropol

Rasmus Skov Olesen

Geografistuderende ved Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet

Louise Glerup Aner

Ph.d. Geografi, Adjunkt ved Institut for Socialt Arbejde, Professionshøjskolen Metropol.

Ole Pagh-Schlegel

Geografistuderende ved Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet

Michael Helt Knudsen

Ph.d. Geografi. Fagredaktør, Trap Danmark

Morten Hasselbalch

Cand.scient. i geografi Lektor i geografi og samfundsfag, Det frie Gymnasium

Nikka Sandvad

Geografistuderende ved Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet

Sebastian Toft Hornum

Friluftstuderende ved Paul Petersens Idrætsinstitut

Teis Hansen

Ph.d., Associate Senior Lecturer at the Department of Human Geography, Lund University.

Tobias Filskov Petersen

Skov- og landskabsingeniørstuderende ved Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet

NYE INITIATIVER FOR NATURFAGENE I GRUNDSKOLEN

Et nyt år er godt i gang, og dagene bliver hastigt lysere.

Alt imens sker ting og sager på skoleområdet - nye initiativer og forsøg står klar til at blive søsat fra august, når skoleåret 2015/16 påbegyndes. Forenklede Fælles Mål, som i nogle kommuner har været i brug i mere end et halvt år, træder i kraft i hele landet fra august. Det samme gør et spændende nyt initiativ for naturfagene: En fælles praktisk-mundtlig prøve for geografi, biologi og fysik/kemi. Initiativet sker bl.a. på baggrund af et ønske om at styrke elevernes interesse for naturfag, så flere unge fremadrettet vælger naturfagene til i deres videre uddannelsesforløb. Samtidig understøtter en fælles praktisk-mundtlig prøve målet om et tættere samarbejde mellem naturfagene imellem. Dette har også været en del af opdraget i udarbejdelsen af Forenklede Fælles Mål, hvor de tre naturfag er målsat ud fra fire fælles kompetenceområder og hertil knyttede kompetencemål, hvorfor en fælles prøve falder godt i tråd hermed.

Prøven, som er bunden, erstatter den nuværende praktisk-mundtlig prøve i fysik/kemi. Fysik/kemi bliver til gengæld en del af de selvrettende udtræksprøver på 9. klassetrin og kommer til at indgå i de bundne nationale test på 8. klassetrin. Derimod bliver de nationale test i geografi og biologi gjort valgfrie på samme klassetrin.

Dette er vi i Geografforbundet naturligvis ikke helt tilfredse med, da test, hvad end man måtte mene om dem, trods alt har en betydning for, hvordan fagene prioriteres og vægtes ude på skolerne i nutidens "måle- og veje-samfund". Men samtidig er vi godt tilfredse med, at eleverne i fremtiden får mulighed for at blive bedømt på deres geografiske viden og kunnen ved en praktisk-mundtlig prøve, hvor deres refleksioner i henhold til faget kan få lov til at folde sig ud i samspil med og i relation til biologi og fysik/kemi.

Et andet tiltag, som ser lyset i 2015, er en naturfaglig projektopgave på 9. klassetrin. Projektopgaven bliver i første omgang en forsøgsordning, men obligatorisk for folkeskolerne at gennemføre i skoleårene 2015/16 og 2016/17. Projektet udmøntes på to måder, hvor eleverne kan vælge enten at lave en problem-

stilling, der inddrager elementer fra alle tre naturfag: Geografi, biologi og fysik/kemi, eller at inddrage elementer fra to eller flere fag i den naturfaglige blok – altså i fagene matematik, geografi, biologi, fysik/kemi og idræt.

Jeg kan kun sige, at vi i vores forening hilser en naturfaglig projektopgave velkommen, og at vi vil følge forsøget tæt over de næste to skoleår. Vi håber, at den fælles praktisk-mundtlige prøve og forsøget med en naturfaglig projektopgave møder opbakning på skolerne fra både lærere og skoleledere. Og at der afsættes de nødvendige ressourcer, det kræver at implementere og kvalificere en naturfaglig projektopgave, men også i tilfældet med en praktisk-mundtlig prøve, hvor skolederen bl.a. skal afsætte ressourcer til at sikre, at bedømmerne, ved afholdelse af den flerfaglige prøve, besidder kompetencer i alle tre naturfag. Fremadrettet betyder dette, at naturfagslæreren enten skal være uddannet i alle tre linjefag eller have særlig undervisningskompetence i det fag, vedkommende ikke er uddannet i, f.eks. ved at have varetaget undervisning i faget i en længere årrække. Skolerne får derfor mulighed for at tilknytte to eksaminatorer til prøven udover censor, hvis læreren ikke besidder de fornødne kompetencer i alle tre naturfag.

Det bliver et spændende år for naturfagene i grundskolerne, på gymnasierne og på videreuddannelserne. Jeg vil med Hendes Majestæt Dronningens nytårsord minde os alle om, at der altid er brug for lærere, der får det bedste frem i hver enkelt elev, og at der – heldigvis – er rigtig mange af jer derude. Klø på og hjælp hinanden med at tale arbejdet i og om skolen op, så det fortsat forbliver et sted, der skaber rammerne for gode oplevelser og læring.

God læselyst!

Christina Gellert Kürstein
Formand for Geografforbundet

2015-MÅLENE:

Af: Mette Fjalland

en dagsorden med fokus på menneskelig udvikling

For blot et par årtier siden var den udbredte holdning at økonomisk vækst var en forudsætning for at tale om fattigdomsbekæmpelse og investeringer i uddannelse og sundhed. I dag ved vi, at økonomisk vækst ikke automatisk fører til menneskelig udvikling og omvendt, at resultater kan opnås selv i meget fattige lande med lav vækst. Menneskelig udvikling er nemlig i vid udstrækning et spørgsmål om politisk prioritering. 2015-målene har vist sig at være et vigtigt værktøj i den henseende. De har hjulpet med at fokusere den internationale udviklingsdagsorden og med at prioritere den de sidste knap 15 år. Det har ikke blot givet resultater, men også givet incitament til at definere en mere ambitiøs udviklingsdagsorden efter at 2015-målene udløber ved udgangen af dette år.

I 2000 skrev 189 FN medlemslande under på den såkaldte Millenniumerklæring. Dokumentet rummer en lang række hensigtserklæringer om at forbedre menneskers levevilkår og sikre en bæredygtig udvikling i verden. Et rigt og ambitiøst dokument, der i en vis udstrækning udgjorde en syntese af den dialog og de beslutninger FN's medlemslande var blevet enige om på de mange globale tematiske konferencer, FN afholdte op i gennem 1990'erne, herunder Rio topmødet i 1992 om bæredygtig udvikling, kvindekonferencen i Beijing i 1995, det Sociale topmøde i København i 1995 m.fl.

2015-målene udspringer af Millenniumerklæringen, og blev til fordi en gruppe FN embedsmænd mente, at det simpelthen var for godt et dokument til gå tabt i rækken af globale hensigtserklæringer uden at få konsekvenser. Som Jan Vandemoortele, en af initiativtagerne og chef for UNDP's Fattigdomsprogram på daværende tidspunkt, har udtalt: '2015-målene var et forsøg på at redde Millenniumerklæringen fra at gå i glemmebogen.' Gruppen af FN embedsmænd ledede arbejdet med at definere de 8 konkrete mål og 21 delmål, som i dag udgør 2015-målene, og var med til at forhandle dem på plads med medlemsstaterne. Det

lykkedes bl.a. fordi de fleste mål allerede var besluttet på de forskellige konferencer op igennem 1990'erne, og mange af delmålene afbilledede den igangværende udviklingskurs siden 1960'erne.

De 8 mål dækker langt fra de mange emner, som er indeholdt i Millenniumerklæringen, men fokuserede i stor udstrækning på mål, der kunne kvantificeres, og hvor der allerede var bred politisk enighed. Det betød dermed også, at kontroversielle emner som bl.a. bæredygtighed, god regeringsførelse og fred og sikkerhed ikke kom med.

Målene fokuserer hovedsagelig på menneskelige udviklingsaspekter som fattigdom (mål 1), uddannelse (mål 2) og sundhed (mål 4, 5, 6). 2015-målene er således en stærkt menneskeorienteret udviklingsdagsorden, der udfordrer forestillingen om, at økonomisk vækst ene og alene er en forudsætning for forbedring af menneskers levevilkår.

Målene er enkle, tidsbestemte og målbare - med udgangspunkt i 1990 som baseline. Ved at kvantificere målene styrkede man muligheden for at holde medlemslandene ansvarlige for fremskridt. Det var ikke længere nok for regeringer at fremhæve landets fattigdom-, uddannelse- eller sundhedsindsatser. Der skulle tal på bordet og der var konkrete mål at stile efter; halvering af antallet af fattige, indskrivning i grundskole af alle børn, reduktion af børnedødelighed med 66% osv.

Målene er defineret som slutmål og anviser derfor ikke hvordan de enkelte lande skal søge at nå dem. Hvert land må finde sine egne løsninger ud fra egen kontekst.

2015-målene styrkede den gensidige forpligtelse af rige og fattige lande, idet mål 1-6 hovedsagelig retter sig mod de fattige lande, mål 7 mod både rige og fattige lande, og mål 8 udelukkende forpligter de rige lande. I den nye dagsorden forventes dette princip at blive yderligere forstærket, da der er bred enighed om at gøre dagsordenen universel, dvs. gældende for alle lande - rige som fattige.

Målene har været kritiseret en del for bl.a. ikke at være udtømmende nok fordi mange vigtige områder ikke er med, for ikke at give anvisninger på, hvordan målene skal nås og for at fokusere på kvantitative og ikke kvalitative resultater. Men i disse svagheder ligger måske også styrkerne ved 2015-målene - netop at de er meget klare og enkle og nemme at kommunikere, at der er få af dem, at de er konkrete slutmål, der ikke dikterer stater, hvordan de skal nås, og at de er målbare.

“**MENNESKELIG UDVIKLING ER NEM-
LIG I VID UDSTRÆKNING ET SPØRGSMÅL OM POLITISK PRIORITERING**”

Trods kritikken har 2015-målene vist sig at være et stærkt politisk værktøj ved at være en overskuelig dagsorden for politiske ledere at samles om. Målene har bidraget til konkrete og reelle udviklingsfremskridt og til at redde liv. FN's udviklingsorganisationer har samarbejdet målrettet omkring de 8 mål gennem de sidste 10-15 år. Samtidig har FN's medlemsstater, nationale beslutningstagere og civilsamfundsorganisationer ligeledes taget 2015-målene til sig i både deres arbejde og deres fortalervirksomhed. Dermed har 2015-målene bidraget til at skabe en langt mere fokuseret og menneskeorienteret udviklingsdagsorden end vi har set tidligere.

Siden 2010 har FN udgivet en årlig statusrapport over, hvor langt vi er kommet med at nå målene. Og

de menneskelige udviklingsfremskridt er til at få øje på. Den globale fattigdom er halveret, fra 47% til 22%. Ni ud af ti børn indskrives i dag i grundskole, og der er lige så mange piger som drenge, som indskrives. Børnedødeligheden er faldet med 50%, hvilket svarer til at 17.000 færre børn dør hver dag i sammenligning med 1990. Der er sket et fald på 45% af kvinder, der dør i forbindelse med en fødsel. 3,3 millioner mennesker er reddet fra at dø fra malaria - en reduktion på 25%, 51 millioner fra tuberkulose og 9 millioner er i behandling for HIV smitte. 2,3 milliarder mennesker har fået adgang til rent vand siden 1990. Det betyder, at 90% af jordens befolkning i dag har adgang til rent vand.

Alt imens vi kan glæde os over de store udviklingsfremskridt siden 1990 skal vi holde for øje, at vi kun er nået i mål omkring halvering af fattigdom-

2015-Målene

Mål 1. Udryd ekstrem fattigdom og sult

Delmål:

- 1a. Halvere andelen af verdens befolkning som lever for under USD 1,25 (ca. 6 kroner) om dagen inden 2015.
- 1b. Opnå fuld beskæftigelse og anstændige arbejdsvilkår for alle, inkl. kvinder og unge mennesker.
- 1c. Halvere andelen af verdens befolkning som lider under hungersnød inden år 2015.

Mål 2. Sikrer grundskoleuddannelse til alle børn

Delmål:

- 2a. Inden år 2015 skal alle børn, drenge som piger, have mulighed for at fuldføre en grundskoleuddannelse.

Mål 3. Fremme ligestilling mellem kønnene

Delmål:

- 3a. Udrydde kønsforskelle i grundskole og ungdomsuddannelser, helst inden 2005, og på alle niveauer i uddannelsessystemet senest i 2015.

Mål 4. Reducere børnedødelighed

Delmål:

- 4a. Mindske dødeligheden blandt børn under fem år med to tredjedele inden 2015.

Mål 5. Reducere mødredødelighed

Delmål:

- 5a. Mindske dødeligheden blandt fødende kvinder med tre fjerdedele inden 2015.
- 5b. 2015 at have almindelig adgang til fødselssundhed.

Baseline: 1990

Mål 6. Bekæmpe udbredelsen af smitsomme sygdomme særligt malaria, TB og HIV/AIDS

Delmål:

- 6a. Bremse og reducere udbredelsen af HIV/AIDS inden 2015.
- 6b. Inden 2015 at kunne tilbyde behandling af HIV/AIDS for alle der måtte have brug for det
- 6c. Bremse og reducere udbredelsen af malaria, TB og andre smitsomme sygdomme inden 2015.

Mål 7. Sikre en miljøvenlig og bæredygtig udvikling

Delmål:

- 7a. Integrere principperne om bæredygtig udvikling i landepolitikker og programmer inden 2015 samt reducere tabet af miljøressourcer
- 7b. Bremse tab af biodiversitet og inden 2010 opnå en markant reduktion.
- 7c. Inden 2015 halverer andelen af mennesker, der lever uden adgang til rent drikkevand.
- 7d. Opnå markante forbedringer i levevilkårene for mindst 100 millioner slumbeboere inden 2020.

Mål 8. Styrke det globale partnerskab for udvikling

Delmål:

- 8a. Fortsætte udviklingen af et åbent, regelbundet, forudsigeligt og ikke-diskriminerende handels- og finanssystem.
- 8b. Fokus på de mindst udviklede landes særlige behov.
- 8c. Fokus på de særlige behov, som udviklingslande uden adgang til havet samt små, fattige østater har.
- 8d. Gennemfører en omfattende behandling af udviklingslandenes gældsproblemer.
- 8e. I samarbejde med medicinalindustrien at give adgang til livsvigtig medicin til overkommelige priser i udviklingslandene.
- 8f. I samarbejde med den private sektor at gøre fordelene ved ny teknologi tilgængelige – især ICT.

men, indskrivning i grundskole af lige mange drenge som piger, adgang til rent vand samt forbedring af forholdene for beboere i slumområder. Med kun et år tilbage til at nå de resterende mål er der behov for at accelerere indsatsen, særlig på områder som sult, uddannelse, børne- og mødredødelighed og bæredygtig udvikling.

De opnåede fremskridt er desuden meget ujævnt fordelt. Sydøstasien, og herunder især Kina og Indien står for hovedparten af den globale fattigdomsreducing med et fald fra 60% til 16%. Til sammenligning er fattigdommen i Afrika syd for Sahara blot faldet fra 56% til 48%. Der er samlet set stadig 1,2 milliarder mennesker, der lever for under 1,25 US dollar om dagen, som er den officielle fattigdomsgrænse.

Endelig er der udfordringen omkring hvordan vi fastholder de opnåede udviklingsresultater. Den igangværende konflikt i Syrien og i den Centralafrikanske Republik samt Ebolakrisen i Vestafrika er en påmindelse om, at det ikke kun handler om at 'komme i mål', men også om at forblive der. I den henseende er bæredygtighed og opbygning af modstandsdygtige samfund helt centrale emner.

Ved FN topmødet i 2010 evaluerede man 2015-målene. De blev vurderede til at være et godt redskab til at fokusere den globale udviklingsdagsorden. Medlemslandene blev enige om at intensivere indsatsen for at nå målene og samtidig arbejde hen mod en afløser af 2015-målene når de udløb ved udgangen af 2015. Topmødet blev derved startskuddet på forberedelserne til hvad vi i dag kalder post-2015 dagsordenen. Den nye dagsorden skal vedtages på næste FN Generalforsamling i september 2015, og skal løbe fra 1. januar 2016 til 31. december 2030.

I forberedelser til den nye dagsorden er der lagt vægt på at bygge videre på arbejdet med 2015-målene og tage ved lære af dem. Det har blandt andet betydet, at FN har gennemført den mest omfattende globale konsultationsproces nogensinde, ud fra et ønske om at sikre, at alle bliver hørt og har mulighed for at give deres mening til kende, herunder ikke mindst de fattige og marginaliserede samfundsgrupper. Konsultationsprocessen skal bruges til at opbygge et bredt ejerskab og til at sikre, at den næste dagsorden repræsenterer de prioriteringer som folk rundt om i verden ønsker.

Som nævnt var 2015-målene et resultat af en relativ kort proces ledet af embedsværket i New York sammen med FN's medlemsrepræsentanter. Resultatet var en relativ lukket proces uden stor inddra-

gelse eller bredt ejerskab fra befolkningernes side. Og det kostede. Mange nationale beslutningstagere og civilsamfundsorganisationer var meget skeptiske overfor 2015-målene til at starte med, da de aldrig havde hørt om dem før og ikke var blevet spurgt til råds. Konsekvensen var, at det tog omkring fem år før der rigtig kom gang i implementeringsarbejdet. Med den nye dagsorden ønsker man at starte implementeringen så tidligt som muligt, hvilket kræver bredere folkelig inddragelse og ejerskab.

Konsultationsprocessen har indebåret 100 nationale konsultationer, 11 tematiske og en online MYworld undersøgelse, hvor omkring 5 millioner mennesker

verden over har stemt på de områder, de synes skal prioriteres i fremtiden. Samtidig er FN og det mellemstatslige system kommet med forslag til hvordan den næste dagsorden kunne se ud under hensyntagen til input fra den globale konsultationsproces. Resulta-

tet er et forslag på 17 bæredygtige udviklingsmål og 169 delmål. Forslaget går længere end 2015-målene ved at inddrage alle tre dimensioner af bæredygtig menneskelig udvikling, - den sociale, den økonomiske og den miljømæssige dimension. Det lægger også op til inddragelse af centrale aspekter som lighed, god regeringsførelse samt fred og sikkerhed.

Forslaget til de nye bæredygtige udviklingsmål er imponerende ambitiøst og modigt, og signalerer en stærk politisk vilje til samarbejde og til udvikling i verden. Det er også glædeligt at se i hvor stor udstrækning, de afspejler de prioriteringer, der er fremkommet gennem den omfattende globale konsultationsproces.

Den store udfordring bliver at sikre deres gennemførelse, hvilket vil kræve en endnu mere fokuseret indsats og større investering end tidligere. En god indikator på den politiske villighed til dette vil være at prøve at nå de 2015-mål, som FN's medlemslande allerede har forpligtet sig til.

Artiklen er skrevet af:

Mette Fjalland
kommunikation og
partnerskabsrådgiver,
UNDP nordiske kontor

“TRODS KRITIKKEN HAR 2015-MÅLENE VIST SIG AT VÆRE ET STÆRKT POLITISK VÆRKTØJ VED AT VÆRE EN OVERSKUELIG DAGSORDEN FOR POLITISKE LEDERE AT SAMLES OM”

Clio Evalueringsopgaver

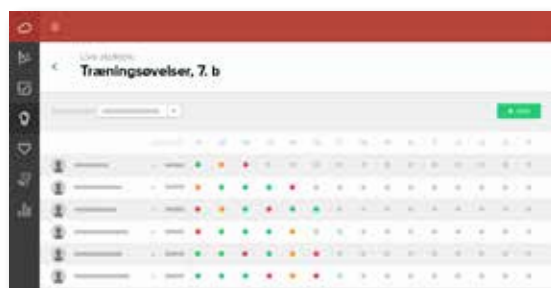
– nyt interaktivt og selvrettende opgavesystem til geografi

Nyt opgavesystem fra Clio Online giver dig mulighed for at evaluere elevernes kernefaglighed på en hurtig og tidseffektiv måde

- og det retter selv opgaverne bagefter!

Vælg mellem masser af opgavesæt, og skab selv dine egne interaktive opgaver

Følg med i elevernes fremdrift 'live' via opgavesystemets kontrolpanel

Saml op og sammenlign resultater i det indbyggede statistikmodul

Elever (11)	Ekstra tid
☒ Frederik Aagaard	0 minutter
☒ Hans Hansen	10 minutter
☒ Inge Eriksen	0 minutter
☒ Jacob Kaya	10 minutter

Differentier opgavesæt fra elev til elev eller ud fra klassens behov

Prøv Clio Evalueringsopgaver gratis i en måned på **geografifaget.dk**

Clio Online
Inspirerer til ny viden

PÅ VEJ MOD AFSKAF- FELSEN AF EKSTREM FATTIGDOM

Af: Laust Leth Gregersen

I 2000 opstillede verdens ledere 8 mål for at gøre verden til et bedre sted. Mange af målene er opnået ved indgangen til 2015. Det viser, at verdenssamfundet er i stand til at skabe ændringer til det bedre, gennem samarbejde og fælles fokus. Forhandlingerne om de næste globale mål er i fuld gang. Grundvilkåret for de nye mål er, at fattigdomsbekæmpelse og bæredygtig udvikling er hinandens forudsætninger og voksende ulighed er den store nye udfordring.

Det mest kendte af de 8 2015-mål var at halvere andelen af ekstremt fattige i verden – dvs. mennesker som lever for mindre end 1,25 US dollars om dagen. I store træk blev dette mål allerede nået i 2010. I dag lever kun 22% af befolkningen i udviklingslandene i ekstrem fattigdom. I 1990, som er baseline for alle mål, var det næsten halvdelen (FN 2014). Der er også sket store fremskridt på andre mål vedrørende skolegang og børne- og mødredødelighed.

2015-målene har været med til at styrke og fokusere de nødvendige indsatser, og det har givet resultater. Fattigdomsbekæmpelse er i dag omdrejningspunktet for det globale udviklingssamarbejde og er et hovedmål i stort set alle bistandsdonorers politikker. I den danske lov om udviklingssamarbejde, der blev vedtaget af et enigt Folketing i 2012, hedder det at "Målet for Danmarks udviklingssamarbejde er at bekæmpe fattigdom og fremme menneskerettigheder".

Men udviklingsbistand er kun en lille del af historien. Der er i høj grad tale om lokale indsatser, hvor regeringer i udviklingslande, civilsamfund, private donorer og privatsektoren mv. har gennemført hundredtusindvis af forskellige bidrag verden over. Det giver håb om, at vi med vedtagelsen af de nye post-2015 mål kan udrydde ekstrem fattigdom inden for den næste generation.

Nye mål

Derfor står visionen om at afskaffe fattigdom fuldstændigt i 2030 som mål nummer ét i det forslag til 17 nye mål, som foreligger i skrivende stund og som vil være omdrejningspunkt for forhandlingerne frem mod den endelige vedtagelse af de nye mål på FN's generalforsamling til september 2015 (FN 2014).

Andre mål drejer sig bl.a. om reduktion af sult, forbedret sundhed og uddannelse, øget lighed, både mellem kønnene og mellem, lande og øget vækst og beskæftigelse.

Skal visionerne indfries, er der to fundamentale udfordringer, som verdenssamfundet må tænke ind i de nye mål.

For det første truer klimaændringerne og den hastige ødelæggelse af klodens ressourcer med at bremse og underminere de fremskridt, der er sket. Derfor er der enighed om, at grundvilkåret for de nye mål, er at fattigdomsbekæmpelse og bæredygtig udvikling er hinandens forudsætninger. På denne baggrund er processen omkring de nye mål blevet kombineret med opfølgning på det globale bæredygtighedstopmøde i Brasilien i 2012, Rio+20. Her vedtog man, at målene skal være universelle og binde alle verdens nationer på, at det globale naturressourceforbrug holdes inden for planetens bæreevne. Universaliteten betyder altså

Fig. 1. 12-årige Firunuse og hendes søskende er forældreløse, og uden mor og far i huset hviler alt for meget på børnenes skuldre. Gondor Zone, Amhara Region, Etiopien. Foto: Anne-Sofie Helms/Red Barnet

Fig. 2. Piger henter vand i Kroo Bay, et af de mange fattige slumområder i Sierra Leones hovedstad Freetown. Der er hverken rindende vand eller elektricitet. Foto: Anne-Sofie Helms/Red Barnet

at både rige og fattige forpligtes i modsætning til 2015-målene, der primært er relevante i udviklingslandene.

For det andet sker der i øjeblikket en voldsom stigning i den økonomiske ulighed verden over. Helt tydeligt bliver det, når man ser på den ekstreme velstandskoncentration hos en meget lille elite af den globale befolkning. De 85 rigeste mennesker i verden ejer nu lige så meget som den fattigste halvdel af Jordens befolkning (Oxfam 2014). Fortsætter uligheden med at vokse med samme hast, er der risiko for, at det globale samfunds sammenhængskraft slår revner med social uro og store tab af muligheder for fremtidens generationer til følge.

Ulighed

I Red Barnet ser vi på den voksende globale ulighed med stor bekymring.

Vores internationale studier viser, at uligheden blandt børn generelt er markant større end i befolkningen som helhed, og at uligheden blandt børn er steget med 35% siden 1990'erne (Save the Children, 2012).

“BØRN ER ALTID DE FØRSTE OG STØRSTE OFRE FOR ULIGHED OG FATTIGDOM. BØRN VÆLGER IKKE SELV, HVILKET SAMFUNDSLAG DE FØDES IND I

”

Børn er altid de første og største ofre for ulighed og fattigdom. Børn vælger ikke selv, hvilket samfundslag de fødes ind i. Den ekstreme ulighed betyder, at millioner af børn verden over aldrig får mulighed for at skabe sig en bedre fremtid.

Med ringe eller ingen adgang til skole er de henvist til farligt og dårligt betalt arbejde, de har ingen stemme, ingen rettigheder og ingen mulighed for at bryde ud af fattigdommen. Et kæmpe menneskeligt potentiale går tabt.

Samlet set må vi stille os selv det grundlæggende spørgsmål, om de økonomiske mekanismer, vi har taget for givet, overhovedet stemmer overens med den virkelighed, vi står over for. Ikke mindst i den udviklingspolitiske debat, hvor forestillingen om, at

økonomisk vækst automatisk vil forbedre livskvaliteten for alle og mindske uligheden, modsiges af den udvikling, der finder sted lige nu.

Den alarmende ulighed påpeges af stadigt flere institutioner, f.eks. har den voksende velstandskløft ligget i toppen af listen over globale risici i World Economic Forum's Global Risk Report de seneste år.

Fig. 3. Børn leger i Kroo Bay, et af de mange fattige slumområder i Sierra Leones hovedstad Freetown. Der er hverken rindende vand eller elektricitet. Der er én sundhedsklinik og en håndfuld latriner til ca. 15.000 mennesker. I regntiden bliver størstedelen af de små blikskure oversvømmet, mens byens resterende skrald flyder gennem Kroo Bay.
Foto: Anne-Sofie Helms/Red Barnet

Kilder:

Berg, A. G. and Ostry, J. D. (2011). Inequality and Unsustainable Growth: Two Sides of the Same Coin? www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2011/sdn1108.pdf

Lov om internationalt udviklingssamarbejde §1 <https://www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=142451>

OECD (2014). Focus on Inequality and Growth - December 2014- Does income inequality hurt economic growth? www.oecd.org/els/soc/Focus-Inequality-and-Growth-2014.pdf

Oxfam Policy brief (2014). Working for the Few - Political capture and economic inequality

Save the Children Report (2012). Born Equal - How reducing Inequality could give our children a better future

UN Millennium Development Goals Report 2014. <http://www.un.org/millenniumgoals/2014%20MDG%20report/MDG%202014%20English%20web.pdf>

UN Open Working Group on Sustainable Development Goals Outcome Document 2014 <http://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/1579SDGs%20Proposal.pdf>

www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/bp-working-for-few-political-capture-economic-inequality-200114-sum-en.pdf

www.savethechildren.org.uk/sites/default/files/images/Born_Equal.pdf www.weforum.org/issues/global-risks

www.worldbank.org/en/news/press-release/2014/10/01/boosting-shared-prosperity-key-tackling-inequality-world-bank-group-president

Verdensbankens direktør Jim Yong Kim erklærede i oktober, at man nu gør bekæmpelse af ulighed til et hovedmål i den nye strategi, på linje med afskaffelse af fattigdom. Den Internationale Valutafond (IMF) og Den Økonomiske Samarbejdsorganisation (OECD) har lavet studier, som viser, at meget stor ulighed hæmmer den økonomiske vækst.

Der er dog ingen tvivl om, at spørgsmålet om hvorvidt der skal gribes politisk ind over for ulighed er ekstremt kontroversielt i mange regeringskontorer hos verdens stormagter. Derfor vil den status kampen mod ulighed får for de endelige mål, være uvis helt til det sidste. Der vil blive forhandlet fra januar og op til FN's generalforsamling i september.

Fra dansk side kan vi spille en interessant rolle i denne afgørende debat, da Mogens Lykketoft er udnævnt til formand for FN's generalforsamling i 2015, hvor de nye mål skal vedtages endeligt. Vi har dermed en historisk mulighed for at hjælpe verdenssamfundet med at gøre bekæmpelse af ulighed til et af de globale udviklingsmål.

Det kan blive starten på et nyt økonomisk paradigme, hvor samtlige regeringer i det internationale system pålægges et politisk ansvar for at gribe ind over for den ulighed, der rammer så hårdt.

Artiklen er skrevet af:

Laust Leth Gregersen
Senior Udviklingspolitisk
Rådgiver i Red Barnet

RETTE TIL UDDANNELSE FOR ALLE. HVORDAN ER DET GÅET, OG HVORDAN SER FREMTIDEN UD?

Af: Helle Gudmandsen, Ibis

Uddannelse er på dagsordenen verden over. Den 10. december 2014 modtog den kun 17-årige Malala Yousafzai og den meget ældre Kailash Satyarthi Nobels fredspris, for deres kamp for retten til uddannelse. Malala, som blev skudt og såret af Taliban for at insistere på sin ret til at gå i skole, er blevet et stærkt symbol på kampen for alle børns ret til skolegang. Kailash er til gengæld en mand, der har viet mere end 40 år af sit liv til kampagner mod børnearbejde og for retten til at komme i skole. Er det så tilfældigt, at de to er prisvindere lige før årsskiftet, hvor 2015 målene udløber? Næppe. Når man ser på de otte 2015 mål, så er mål to, retten til uddannelse for alle, et af de mål, som har rykket sig mest. Dog er resultaterne ikke entydige. Det afhænger meget af, hvilken vinkel man antager, om det er gået godt eller skidt med retten til uddannelse.

På den ene side går ni ud af ti børn i dag i skole, og det er positivt. På den anden side er der stadig hele 57 millioner børn i 2014, som aldrig bliver lukket ind i et klasselokale. Samtidig er der 126 millioner børn, som har været indskrevet i en skole, men som ikke har lært basale færdigheder, så som at læse, regne og skrive. Derfor diskuteres kvaliteten af uddannelse nu i hele verden. Ikke mindst i de vestlige lande, som er bange for at sakke bagud efter finanskrisen, når manglende kvalitet i uddannelsessystemerne forringer et lands konkurrenceevne.

Debatten har også ramt Danmark, hvor en ny folkeskolereform og en kommende gymnasiereform diskuteres livligt. Alt sammen handler om kvaliteten af undervisningen, og det er sandsynligvis her slaget om de kommende udviklingsmål skal stå. De nye udviklingsmål skal være globale. Det vil sige, at de skal gælde for alle lande i verden og ikke kun for udviklingslandene.

Det hele begyndte i år 2000, da verdens ledere vedtog FN's otte udviklingsmål. Forud for vedtagelsen af uddannelsesmålet, var der intensive forhandlinger mellem FN's uddannelsesorganisation UNESCO og civilsamfundet fra hele verden. Det vigtigste møde fandt sted i Dakar i Senegal i 1999. Her diskuterede man sig frem til seks uddannelsesmål. Målene var mere detaljerede og handlede ikke kun om universal grundskole for alle børn, men forsøgte at give retning for kvalitetsuddannelse i hele livet. Civilsamfundet ønskede at sikre adgang til børnehave, børnehaveklasse, unge- og voksenuddannelse, lige adgang til uddannelse for begge køn, samt at ingen efterlades uden at få opfyldt deres ret til en grunduddannelse, også selvom de lever i verdens fattigste land. Disse uddannelsesmål blev samlet set ikke en del af 2015 målene, hvor verdens ledere valgte kun at sikre adgang til en grunduddannelse.

Man må sige, at UNESCO's "Uddannelse for alle"

Fig. 1. Nebaj og Chajul med venner, Guatemala 2015. Foto: Dorte Nielsen

mål i langt højere grad er kvalitetsorienteret end 2015 målet om retten til en grunduddannelse. Ser man tilbage på de sidste 15 år, så er det præcis her vanskeligheden ligger, og som vil være omdrejningspunktet for de kommende forhandlinger om nye mål.

Tallene viser som nævnt, at mange børn er kommet i skole siden år 2000. Retten til uddannelse er i stor stil opfyldt i mange lande. For mens der i 2000 var 115 millioner børn, som stod uden for skoledøren, er mere end 60 millioner børn siden indskrevet i en skole. Antallet af børn, som ikke får opfyldt retten til skolegang, er halveret i løbet af de sidste 15 år. Set i det lys, og ud fra et kvantitetsperspektiv, så er målet om uddannelse for alle bestemt rykket i den rigtige retning og er en succes. Mange års lobbyarbejde har båret frugt.

Den kedelige tendens, som UNESCOs egne statistikker og rapporter viser, er dog, at tallet er stagneret de sidste to år. Samtidig er det statistiske materi-

ale, der er til rådighed, ikke fra det samme år som UNESCOs globale rapport udkommer, så vi vil højst sandsynligt se en stigning i antallet af børn, der ikke kommer i skole i det kommende års rapporter, da finanskrisen har sat sine spor verden over.

Men hvad er så afgørende for, om retten til en grunduddannelse opfyldes verden over? Der er flere parametre. Et af de vigtigste handler om finansiering. Det handler både om den andel, landene selv vælger at sætte af i deres budgetter, og det handler om udviklingsbistanden til uddannelse. Danmark har de sidste år givet et stort beløb, nemlig 400 millioner kroner, til en fond kaldet Global Partnership for Education, der skal sørge for skolegang til alle. Samtidig opfylder Danmark den aftale, som EU landene har lavet, og som siger, at alle EU lande skal øremærke 0,7 % af deres statsbudget til udviklingsbistand. Men den triste virkelighed er, at Danmark er et af de få lande, som opfylder 0,7 % aftalen, og kun 5 ud af 15 lande i EU ser

Fig. 2. Kailash Satyarthi, modtager af Nobels fredspris 2014. Foto: Oxfam

Fig. 3. Malala Yousafzai til 'Girl Summit 2014', modtager af Nobels fredspris 2014. Foto: Oxfam

ud til at nå det finansielle mål i 2015.

Holland, der tidligere har været et mønsterland og rollemodel med sin stærke støtte til uddannelse, har valgt at skære al udviklingsbistand til uddannelse fra deres statsbudget. Når udviklingsbistanden til uddannelse daler, så bliver de enkelte udviklingslande helt afhængige af, om de er i stand til at sikre midler inden for deres egne statsbudgetter. Samtidig lever 84 % af alle børn, der ikke går i skole, i lavindkomstlande. Det gør det meget vanskeligt at sikre disse børns skolegang.

Et andet parameter handler om opbygningen af solide offentlige uddannelsessystemer, som kan levere en grunduddannelse af en sådan kvalitet, at eleverne i sidste ende også lærer af at gå i skole. Her er der desværre lang vej igen. Det er denne mangel på offentlige skolesystemer af en rimelig kvalitet, der gør, at 126 millioner børn har gået i skole, og alligevel ikke har lært fundamentale færdigheder. Offentlige uddannelsessystemer af en rimelig kvalitet hænger fuldstændig sammen med den økonomiske situation i landet. Derfor er det helt nødvendigt, at de nye mål for uddannelse også handler om finansieringen, så der bliver råd til kvalitetsuddannelse.

Hvordan ser verden ud i 2030? Verdens ledere vil i september 2015 vedtage nye globale mål, som skal gælde frem til 2030. De nye mål skal spænde vidt og tackle både klimaforandringer, bæredygtighed og basale rettigheder. Det er helt afgørende, at der kom-

mer et uddannelsesmål, som handler om kvalitet i undervisningen, veluddannede lærere og uddannelse for hele livet og ikke kun om basal grunduddannelse. Og at pengene følger med. Uden dem vil vi igen i 2030 stå i den situation, at vi ikke har nået målsætningen.

Kvalitetsuddannelsesmålet er afgørende for at fremme klimaforhold, bæredygtighed, sundhed og basale rettigheder. En god uddannelse giver nemlig det enkelte menneske mulighed for at leve et bæredygtigt liv, med viden og respekt for egne og andres rettigheder. Kun sådan kan vi bidrage aktivt til en bedre verden.

Artiklen er skrevet af:

Helle Gudmandsen

Kampagneleder hos ulandsorganisationen IBIS og medlem af den danske UNESCO national kommission. Helle er bestyrelsesmedlem i det internationale netværk Global Campaign for Education, som er et netværk af civilsamfundsorganisationer i 100 lande verden over, der alle kæmper for retten til uddannelse, og hvor IBIS står for den danske del af kampagnen Hele Verden i Skole.

ØVERST: Fig. 4. Skolepiger i Sierra Leone. Foto: Alice Krozer

NEDERST: Fig. 5. Skoledrenge i Guatemala. Foto: William Vest-Lillesoe

BRED OPBAKNING TIL ET AFGØRENDE, MEN UAMBI- TIØST MÅL OM LIGESTILLING MELLEM KØNNENE

Af: Janice G Førde

Mål 3 retter fokus på kravet om ligestilling mellem kvinder og mænd og styrkelse af piger og kvinders rettigheder ved at fremme ligestilling i uddannelser, på arbejdsmarked og i politisk deltagelse. Målet omfatter et delmål med fokus på ligestilling mellem drenge og piger indenfor uddannelse i grundskolen inden 2005 og i ungdoms- og videregåendeuddannelser inden 2015. Dette måles ved fire indikatorer:

- Andel af piger i forhold til drenge i uddannelser
- Alfabetiseringsgrad for 15-24-årige kvinder og mænd
- Andel af kvinder i lønnede stillinger uden for landbruget
- Andel af kvindelige parlamentarikere i nationale parlamenter

Målet var afgørende, fordi kvinder og piger udgør flertallet af verdens fattigste og halvdelen af verdens befolkning. For eksempel i Afrika, hvor:

- 52% af kvinderne kun ejer 1% land og anden ejendom
- 52% af kvinderne tjener 10% af lønnede indtægter
- Kun 1% af kvinderne sidder i private virksomheders bestyrelser
- Kvinder i gennemsnit får 3,7 års uddannelse, mens mænd får 5,4 år

Tallene taler for sig selv.

Generelt har 2015-målene været en succes i og med, at de har opnået en bred, global opbakning fra regeringer, multilaterale organisationer og civilsamfund. Men selv om 2015-målene rammer ind i flere af de 12 kritiske indsatsområder fra Beijing handlingsplanen - nemlig mål 1 om fattigdom, mål 2 om uddannelse, mål 5 om sundhed og mål 7 om bæredygtigt miljø, er de en reduktion af Beijing handlingsplanen vedtaget i Kina i 1995. Set med kvinde- og kønspolitiske øjne er de otte mål ikke ambitiøse nok, er for forenklede til opnå de ønskede resultater, og det er en

mangel, at ligestilling mellem kønnene og styrkelse af kvinders og pigers rettigheder ikke er integreret i alle otte mål.

Resultatet er et forenklet mål 3, som kan opfyldes uden at opnå hverken ligestilling eller styrkede kvinde- og pigerettigheder. Nogle mangler er blevet udbedret i målene som følge af FNs løbende revision og overvågningsproces. Men mål 3 er ikke et stærkt nok redskab til at sikre reel ligestilling.

Resultater med mangler og udfordringer

I de fleste lande fortsætter uligheden mellem kønne. Kvinder og piger oplever fortsat diskrimination i:

- Adgang til uddannelse og læsefærdighed, specielt for de mest sårbare og marginaliserede piger og kvinder,
- Adgang til arbejde og økonomiske ressourcer såsom land, ejendomsret, kredit, produktionsfaktorer
- Politiske deltagelse i regeringer.

I alle udviklingsregioner arbejder kvinder oftere i mere usikre jobs og økonomiske sektorer med færre sociale ydelser end mænd. De er ofte henvist til arbej-

Fig. 1. Uddeling af fødselsattester og skole ID-kort. Pigens forældre forsikrer deres datter, at hun kan blive i skole indtil hun er færdig, og ikke skal bortgiftes tidligt. Foto: MUSONET-AMSAFE

de i den uformelle økonomiske sektor. Nogle resultater er dog opnået, men udfordringerne fortsætter.

Uddannelse

Globalt er ligestilling mellem pigers og drenge indskrivning i grundskolen opnået. Men mange uligheder eksisterer stadigvæk mellem regionerne, og få lande har opnået delmålet for ligestilling på tværs af alle uddannelsesniveauer. Piger møder ofte flere forhindringer end drenge, specielt i Nordafrika, Vestasien og Afrika syd for Sahara, hvor kun 93 piger mod 100 drenge indskrives i grundskolen. Piger går generelt færre år i skole (3,7 mod 5,4) fordi de ofte skal bruge megen tid til at hente vand og brænde og andet arbejde i hjemmet, på grund af mangel på ordentlige sanitære faciliteter på skolerne og børne- og tidlige ægteskaber. Piger med handicap er mindre tilbøjelige til at gå i skole, og hvis piger bliver gravide, dropper de ud af skolen.

Adgangen til ungdoms- og videregående uddannelse er meget skæv. Fremskridt er opnået for ligestil-

ling i ungdomsuddannelser i Vest og Sydasiens, hvor forskellene er størst på universitetsniveau. I Sydasiens indskrives kun 77 unge kvinder mod 100 unge mænd i videregående uddannelser, og i Afrika syd for Sahara er den skæve situation blevet forværret fra 66 piger til 100 drenge i 2000 til kun 61 piger til 100 drenge indskrevet i 2011.

Fattigdom er en væsentlig barriere til ungdomsuddannelser, specielt blandt ældre piger. Det betyder at analfabetisme er meget større for kvinder end mænd.

“**ANALFABETISME ER MEGET STØRRE FOR KVINDER END MÆND**”

Arbejdsmarkedet

Kvindens formelle beskæftigelse uden for landbruget er vokset langsomt fra 35% til 40% mellem 1990 og 2010 på et globalt niveau, men kun til 20% i Sydasiens, Vestasien og Nordafrika. I alle udviklingsregioner har kvinder ulige adgang til arbejdsmarkedet i forhold til mænd. De er oftest henvist til mere usikre og sårbare jobs og økonomiske sektorer, med færre eller ingen økonomisk sikkerhed eller sociale ydelser, specielt i Vestasien og Nordafrika, hvor der er få lønnede arbejdsmuligheder for kvinder. Globalt besætter kvinder

Fakta

Kvindernes U-landsudvalg (KULU) er en tværpolitisk udviklingsorganisation og paraplyorganisation for 23 kvindeorganisationer, ligestillingsudvalg og andre organisationer i Danmark samt en kreds af individuelle medlemmer, som støtter KULUs vision og formål.

KULU arbejder på grundlag af handlingsplanen fra FNs 4. Verdenskvindekonference i Beijing, 1995, og opfølgende FN-vedtagelser (Beijing+15) samt FNs kvindekonvention (CEDAW) og er neutral i partipolitisk, religiøs og racemæssig henseende.

Mission: KULU arbejder langsigtet for at fremme kvinders og pigers rettigheder i udviklingslande i tæt dialog og samarbejde med kvindeorganisationer og netværk i Afrika, Asien og Latinamerika.

Vision: En retfærdig verden, hvor kvinder har adgang og ret til ressourcer og politisk indflydelse, samt ret til at bestemme over egen krop og liv.

www.kulu.dk, www.givenpigeret.dk, Facebook: Kvindernes U-landsudvalg (KULU)

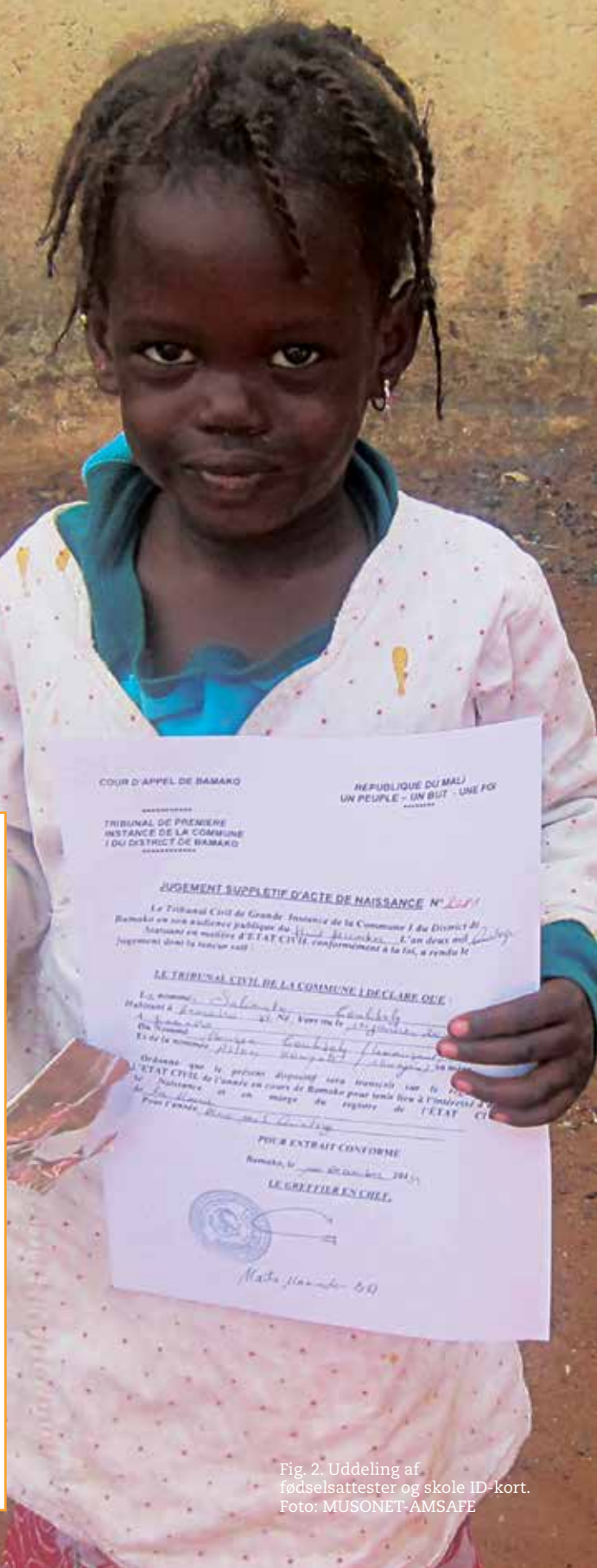

Fig. 2. Uddeling af fødselsattester og skole ID-kort.
Foto: MUSONET-AMSAFE

kun 25% af de ledende stillinger i erhvervsliv. Generelt er de ofte henvist til arbejde i den uformelle økonomiske sektor.

Politisk deltagelse

Kvindes politiske deltagelse er vokset langsomt i verdens parlamenter, selv om den stadigvæk er langt fra ligestilling med mænd. I 2012 voksede deres andel fra 19,6% i begyndelse af året til 20,4% ved årets afslutning. I januar 2014 var der mere end 30% kvinder i mindst et kammer af parlamentet i 46 lande.

Den vigtigste drivkraft for fremskridtet er fortsat positiv særbehandling. Blandt 22 af de 48 lande med valg i 2012, var lovgivet eller frivillige kvoter hovedansvarlig for den relativt hurtige stigning. Hvor kvoter var lovgivet, tog kvinder 24% af pladserne i parlamentet; med frivillige kvoter tog de 22% af pladserne. Uden kvoter tog kvinder kun 12% af pladserne, som er langt under det globale gennemsnit.

Udfordringer i 2015 og det videre arbejde

Ligestilling mellem kønnene og styrkelse af kvinder og pigers rettigheder står over for en række udfordringer i form af strukturelle barrierer, som skal fjernes for at leve op til intentionerne i mål 3 og de andre 2015-mål. Ligesom vold mod kvinder og piger i alle dens former skal afskaffes, og støtte til kvinders politiske deltagelse i form af kvoter, skal ledertræning og vælger-/kandidatuddannelse tages i brug. Læren fra indførelse af mål 3 indtil nu er, at der mangler både flere delmål og indikatorer samt en gennemarbejdet sammenhæng med de andre mål, for at sikre reel ligestilling. Opfyldelsen af målet i dens forenklede form kræver omfattende tiltag på flere fronter og sammenhæng på tværs af alle målene.

Mål 3 bør omfatte flere delmål og indikatorer, som definerer en holistisk vej til reel ligestilling. En forvandling af den eksisterende patriarkalske magtstruktur, til en ligeværdig magtdeling mellem kvinder og mænd, som sikrer kvinder og piger adgang og ret til ressourcer, produktionsfaktorer, ejendom, kredit, kontrol over indtægter, uddannelse, kontrol over egen krop og sundhed, samt politisk deltagelse og indflydelse er påkrævet. Samfundsinstitutioner skal forvandles til at tilgodese og tjene sikring af disse gode og kræver, at verdenssamfundet afsætter tilstrækkelige ressourcer til gennemførelse af ligestilling og styrkelse af rettighederne.

Nye post-2015 udviklingsmål er under udvikling og skal vedtages i år. KULU og andre organisationer og kvinderettighedsnetværk arbejder for et selvstændigt, positivt mål for ligestilling og styrkelse af kvinder og pigers rettigheder, samtidigt med at et mål rettet mod

bekæmpelse af uligheder generelt udarbejdes. Det er nødvendigt, at de nye mål tager fat med en meget mere omfattende indsats end mål 3 har kunnet, hvis ligestilling og rettigheder virkelig ønskes.

I marts 2015 afholdes FNs kvindekommisionens 59. samling i New York. Her tages fat i både en vurdering af Beijing handlingsplanens resultater og fremtid, samt mål 3's resultater og bidrag til det fremtidige arbejde med de nye post-2015 mål. ■

Kilder:

Litha Musyimi-Ogana, direktør, Direktoratet for Kvinder, Køn og Udvikling, Afrika Unionen: presentation på Konferencen "Beijing+20 Meets Post-2015 Development Agenda" arr.: KULU, UN Women Nordisk kontor, FN-forbundet, 20 oktober 2014, Copenhagen.

UNDP: Human Development Report 2014 – Sustaining Human Progress: Reducing Vulnerabilities and Building Resilience (<http://hdr.undp.org/en/2014-report>)

www.kulu.dk : under "KULU og vores arbejde" "Det arbejder vi for"

www.un.org/millenniumgoals/

www.un.org/millenniumgoals/pdf/Goal_3_fs.pdf

Artiklen er skrevet af:

Janice G Førde

Hendes uddannelsesbaggrund er statskundskab (political science), økonomi og øst-asienstudier fra USA og fra Institut for Statskundskab, Københavns Universitet.

Hendes fokus har været kvinderettigheder, køn, udvikling og ligestilling, og hun har virket som kvinderettigheds- og udviklings fortalere, lobbyist, konsulent og praktiker for nationale og internationale bistands-organisationer, civilsamfundsorganisationer og konsulent firmaer gennem 30 år, samt NGO rådgiver på en række officielle delegationer til FN og andre internationale konferencer.

Hun er forkvinde for Kvindernes U-landsudvalg (KULU) og udover at være bestyrelses- og forretningsudvalgsmedlem, er hun aktiv i flere af KULUs arbejdsgrupper og er frivillig projektkoordinator for KULU.

STOR ULIGHED I DØDSFALD BLANDT BØRN

Af: Louise Bihl, Red Barnet

Det går i den rigtige retning med FN's udviklingsmål nr. 4, der handler om at reducere børnedødeligheden blandt børn under fem år med to tredjedele mellem 1990 og 2015. Men den positive udvikling risikerer at gå i stå, hvis der ikke tages hånd om de massive udfordringer, der gemmer sig bag tallene.

Bekæmpelse af børnedødelighed er fortsat et vigtigt mål på den internationale agenda. Hvert år dør flere end 1 million børn inden for det første døgn af deres liv, 1,2 millioner spædbørn er dødfødte, og 6,6 millioner børn når ikke at fejre deres fem års fødselsdag.

Flere lande har gjort store fremskridt med at reducere børnedødeligheden ved at øge investeringer i sundheds- og uddannelsessektoren, samt forbedre fattiges adgang til sundhedssystemet. Og generelt set er børnedødeligheden næsten halveret siden 1990: 6 millioner færre børn døde i 2012 end i 1990. Det skyldes blandt andet omfattende vaccinationsprogrammer mod mæslinger, som har sikret overlevelse for 14 millioner børn mellem 2000 og 2012.

Dermed bevæger FN's udviklingsmål nr. 4 sig i den rigtige retning. Men bag den generelle positive udvikling, tegner der sig et billede af stor ulighed i dødsfald blandt børn verden over. Chancen for at overleve som barn afhænger nemlig stadig i høj grad af, hvor på kloden man bliver født.

I Afrika syd for Sahara og det sydlige Asien er andelen af dødsfald blandt børn højst. Fire ud af fem dødsfald hos børn under fem år sker her. De vil sammen med regionerne Oceanien, Kaukasus og Centralasien derfor ikke kunne nå mål nr. 4 inden deadline, hvis indsatsen fortsætter på det nuværende niveau.

Børn i en ond cirkel

En af de største udfordringer i forhold til at reducere børnedødelighed er fejl- og underernæring. 15% af alle børn i udviklingslandene under fem år er underernærede, og ifølge World Food Programme (WFP) dør 45 % af børn under fem år i Afrika syd for Sahara og det sydlige Asien på grund af underernæring.

Underernæring får ofte fatale konsekvenser, fordi børn bliver mere modtagelige over for almindelige sygdomme som mæslinger, malaria og diarre, der normalt kan forebygges eller behandles. For eksempel er 89% af alle dødsfald i Afrika syd for Sahara og det sydlige Asien forårsaget af mæslinger.

Konflikt- og katastrofesituationer spiller også en helt central rolle i spørgsmålet om børnedødelighed og underernæring. Red Barnet laver hvert år en opgørelse over, hvor i verden det er henholdsvis bedst og værst at være mor og barn. Opgørelsen viser blandt andet, at de ti værste lande alle har været berørt af konflikter eller naturkatastrofer. Samtlige ti lande har været konfliktramte inden for de seneste 15 år, mens seks af ti lande har oplevet en naturkatastrofe.

I verdens yngste land, Sydsudan, hærger en borgerkrig, der betyder, at landet nu er på randen af en sultkatastrofe. Ifølge UNICEF er 3,9 millioner ud af landets 11 millioner indbyggere så hårdt ramt af sult,

Fig. 1. Mahaswar på 8 år bor i Harakrishnha i Indien.
Han har oplevet både oversvømmelse og storm.
Foto: Hedinn Halldorsson, Red Barnet

at de risikerer at dø af det .

Konflikter og katastrofer betyder ofte, at mange familier og børn mister deres afgrøder og levevej, og det skaber derfor en ond cirkel, hvor priser på fødevarer stiger, og familier bliver sendt ud i yderligere fattigdom og underernæring.

Større indsats er afgørende

Selvom børnedødeligheden næsten er halveret og stadig falder med rekordhastighed i mange afrikanske lande, risikerer den positive udvikling at gå i stå, hvis ikke vi sætter yderligere ind mod børnedødelighed i 2015.

En af de store udfordringer fremover er manglen på uddannede sundhedsmedarbejdere. Det høje antal døde nyfødte og nyfødte, som dør inden for det første døgn af deres levetid, udgør næsten halvdelen af alle dødsfald blandt børn under fem år . Dødsfaldene kan forhindres, hvis der er nogen til stede med den fornødne ekspertise, som kan sørge for en sikker fødsel.

En anden central udfordring er antallet af katastrofer verden over. I dag er der flere end 70 humanitære kriser på samme tid. Det kræver politisk motivation og investeringer i lokalt landbrug, at bryde den onde cirkel der opstår, når et land rammes af en konflikt eller en naturkatastrofe.

Uddannelse spiller en vigtig rolle, for der er en klar sammenhæng mellem viden om børns pleje og børnedødelighed. Børn overlever langt oftere, hvis deres mødre har en grunduddannelse, end hvis mødrene ingen uddannelse har.

Endelig står især udviklingslande i Afrika og Asien over for store udfordringer fremover. Det sydlige Asien har samlet set haft en stærk, positiv udvikling i forhold til at reducere børnedødelighed, men lande som Indien trækker kraftigt ned på det positive resultat. I Indien dør 1,4 millioner børn inden deres fem års fødselsdag, og Indien er dermed det land, der har den højeste børnedødelighed i verden.

I Afrika syd for Sahara er antallet af dødsfald blandt børn under fem år ikke kun meget højt, det er også den eneste region, hvor antallet af fødsler og børn under fem år forventes at stige betydeligt de næste to årtier. Hvis Afrika syd for Sahara og det sydlige Asien skal nå mål nr. 4 inden deadline, skal indsatsen for at reducere børnedødelighed styrkes. ■

Kilder

Save the Childrens rapport 'Ending Newborn Deaths'
www.savethechildren.org/atf/cf/%7B9def2ebe-10ae-432c-9bd0-df91d2eba74a%7D/ENDING-NEWBORN-DEATHS.PDF

Save the Children rapport 'State of the World's Mothers 2014' http://www.savethechildren.org/atf/cf/%7B9def2ebe-10ae-432c-9bd0-df91d2eba74a%7D/SOWM_2014.PDF

verdensbedstenyheder.dk/om-verdens-bedste-nyheder/2015-maalene/maal-4/

www.un.org/millenniumgoals/2014%20MDG%20report/

www.un.org/millenniumgoals/2014%20MDG%20report/MDG%202014%20English%20web.pdf

www.unicef.org/appeals/south_sudan.html

www.verdensbedstenyheder.dk/om-verdens-bedste-nyheder/2015-maalene/maal-4/

www.who.int/mediacentre/factsheets/fs290/en/MDG%202014%20English%20web.pdf

.....

Artiklen er skrevet af:

Louise Bihl
Red Barnet

ØVERST: Fig. 2. Rent vand og mad er flere steder begrænset i Filippinerne efter tyfonen Haiyan. Red Barnet måler børnene for at vurdere om de er i risiko for underernæring. Foto: Hedinn Halldorsson/Red Barnet

NEDERST: Fig. 3. Gårdsplads i en skolegård i Etiopien. Børnene lærer om katastrofehandtering og planter deres egne grøntsager i skolens haver. Foto: Hedinn Halldorsson/Red Barnet

REDUCERE MØDRE- DØDELIGHED OG SIKRE UNIVERSEL ADGANG TIL REPRODUKTIV SUNDHED

Af: Mikkel Dalum, Sex & Samfund

2015 mål 5 består af to delmål:

Mål 5 A: I 2015 at opnå en reduktion i mødredødeligheden på 75 % (målt som andel af kvinder, der dør pr. 100.000 levendefødte børn - Maternal Mortality Rate). Til dette delmål hører en indikator, vedrørende andelen af fødsler, som foretages under supervision af uddannet sundhedspersonale.

Mål 5 B: Inden 2015 at opnå universel adgang til reproduktiv sundhed. Til dette mål er opstillet en række indikatorer om brug af prævention, andelen af unge som føder børn, andelen af gravide som deltager i før- og efterfødselsforløb og andelen af kvinder, som ikke har adgang til den prævention, de ønsker.

Da mål 5 oprindeligt blev formuleret i 2000, var der kun ét mål, nemlig mål 5 A om at reducere mødredødelighed i verden med 3/4 dele. Først i 2007 kom delmål 5 B, om universel adgang til reproduktiv sundhed til.

For at forstå, hvorfor der findes to delmål er man nødt til at kigge på de bagvedliggende dagsordener, som har været styrende for formuleringen af mål 5 og de politiske dagsordener, som det berører.

Mål 5 A handler isoleret set om reproduktiv sundhed - altså om sundhed der relaterer sig til graviditet og fødsler. Men de diskussioner, som mål 5 berører, handler bredere set om seksuel og reproduktiv sundhed og rettigheder (SRSR).

Konkret drejer SRSR sig om at forbedre situationen for og give rettigheder til kvinder, som føder på et jordguld i en lerhytte uden uddannet sundhedspersonale til stede. Eller til unge piger og drenge, som er ved at tage hul på deres seksuelle liv, men ikke har adgang til prævention eller seksualundervisning. Derfor bliver mange unge piger uønsket gravide og må

enten gennemføre graviditeten med en krop, der ikke er modnet til at skulle føde, eller de kaster sig ud i en usikker og farlig abort.

Mangel på adgang til seksuel og reproduktiv sundhed og rettigheder har en række konsekvenser:

- Den førende dødsårsag for teenagepiger i udviklingslande er ikke krig, sult eller aids – det er komplikationer i forbindelse med graviditet og fødsel.
- Hvert år har 222 mio. kvinder ikke adgang til den prævention, de ønsker at bruge for at undgå eller udsætte en graviditet.
- Hver dag dør cirka 800 kvinder verden rundt i forbindelse med fødsel eller graviditet. I alt 289.000 kvinder årligt – heraf 99 % i udviklingslande.

Man skulle tro, at det var ukontroversielt at arbejde for at forhindre ovenstående, men der har i en årrække været voksende modstand mod grundlæggende SRSR, både fra lande i FN-forhandlinger samt i en bredere udviklingsdagsorden.

Fig. 1. Diana Mujide, 24 år. Foto: Mikkel Dahum

Fig. 2. 24-årige Doreen Nagudi med sit nyfødte barn. Hun har forvejen en søn på 3 år. Foto: Mikkell Dalum

Modstanden kommer primært fra en række 'konservervative' stater/regeringer, som med baggrund i og henvisning til f.eks. religion og kultur, ikke kan acceptere internationale aftaler, der indeholder centrale SRSR aspekter. Uenighederne koncentrerer særligt omkring retten til adgang til prævention og seksualundervisning - særligt for unge, reproduktive rettigheder (idet dette af nogen bliver set som ret til at afslutte en graviditet), seksuelle rettigheder, herunder særligt homo- eller biseksualitet samt familiens rolle. Typisk er landene også fortalere for hvad de kalder 'traditionelle' værdier: at en familie består af mor, far og børn. Alternative familiemønstre eller leveviser, som er realiteten i mange udviklingslande, hvor mange børn lever uden forældre eller forældre er eneforsørgere, accepteres ikke.

Et eksempel på hvordan konservative dagsordener kan påvirke politiske indsatser er, hvordan den konservative amerikanske George W. Bush-regering i starten af 2000-tallet lagde bånd på, hvor aktivt man kunne bruge bistandsmidler til kondomer til hiv-bekæmpelse i de lande, hvor deres PEPFAR (The President's Emergency Plan for AIDS Relief) blev implementeret.

Iagttagere peger også på, at det var modstand fra Bush-regeringen og G77-gruppen af udviklingslande,

som holdt rettighedsdelen af SRSR fra at blive nævnt eksplicit i 2015-målene, da de blev 'født'. Dette var årsagen til, at mål 5 i år 2000, da målene oprindeligt blev vedtaget, kun indeholdt mål for reduktion af mødredødeligheden.

Intensivt lobbyarbejde fra en række lande og ngo'er, som fremhævede de sundhedsmæssige problemer udover mødredødeligheden, førte til at mål 5 B blev tilføjet i 2007.

Hvor langt er man i dag kommet med målsætningen og hvilke udfordringer har man mødt?

Generelt går det fremad med at reducere mødredødeligheden i verden - men det går for langsomt. Faktisk er mål 5 et af de mål, som er længst fra at opnå opfyldelse, og man regner ikke med at det bliver opfyldt når 2015-målenes deadline nås.

Ifølge FN er mødredødeligheden reduceret med 47 % fra 1990 til 2013. Hvilket er en ganske imponerende forbedring, men det er samtidig langt fra målet om en 75 % reduktion.

Andelen af kvinder, som føder med uddannet personale, er steget fra 56 % i 1990 til 68 % i 2012.

I 1990 var det kun 37 % af kvinder som fulgte et før- og efter-fødselsprogram. 22 år senere i 2012 var det steget til 52 %.

Til gengæld går det meget langsomt med at reducere andelen af teenagere, som bliver gravide - specielt i Afrika syd for Sahara. Her fødte 12,3 % af alle piger mellem 15 og 19 år et barn i 1990. Det er kun faldet til 11,7 % i 2011.

Det går fremad med brugen af prævention i udviklingslande. Brugen af prævention i Afrika syd for Sahara er fordoblet fra 13 til 26 % fra 1990 til 2012 - for alle udviklingslande var tallet 52 % i 1990 og det er steget til 63 % i 2012.

Hvilke udfordringer står vi overfor i 2015, for at arbejde videre med dette mål?

I disse måneder starter verdenssamfundet på de sidste forhandlinger om hvordan de nye "Bæredygtigheds mål" - efterfølgerne for 2015-målene - skal udformes. Hvilke mål og undermål skal verden stille op for at skabe bæredygtig udvikling i verden - og hvordan skal de finansieres? Det vil blive diskuteret intensivt i FN's hovedkvarter i New York over de næste måneder frem mod september 2015, hvor de nye mål forventes vedtaget.

Som det ser ud nu, er der grund til at være forsigtig optimistisk i forhold til at sikre, at udfordringerne og rettighederne på det seksuelle og reproduktive felt vil blive integreret i de nye bæredygtigheds mål. Et forhandlingsforslag er nemlig på bordet, som ser ud

Fig. 3. Anna Margeret Takali på 30 år havde i forvejen fire børn da hun fødte tvillinger på RHU's klinik i Mbale.
Foto: Mikkel Dalum

til i nogen grad at prioritere SRSR - inklusiv til en vis grad det seksuelle sundhedsaspekt, som ellers er så kontroversielt for mange lande.

Men der er stadig lang tid til september, og meget kan endnu nå at ske i løbet af forhandlingerne. Der skal ikke meget til, før nogle lande får pillet positive formuleringer ud af FN-dokumenter og modstanden fra de "konservative" stater er stærk og godt koordineret.

Derfor er det vigtigt, at NGO'er, Danmark og lige-sindede lande kæmper for at sikre, at ligestilling og seksuel og reproduktiv sundhed og rettigheder for alle - inklusiv unge og seksuelle minoriteter - forbliver del af verdens nye bæredygtighedsmål.

Om Sex & Samfund

Sex & Samfund har siden 1994 arbejdet med internationale projekter i Afrika og Asien, som forbedrer adgangen til sundhed i forbindelse med seksualitet, graviditet og fødsel. Et af målene er at reducere mødredødeligheden i de lande, vi arbejder i. Desuden oplyser vi kvinder, mænd og unge om deres egen krop samt deres seksuelle og reproduktive rettigheder.

Sex & Samfunds internationale projekter bliver gennemført i tæt samarbejde med lokale organisati-

Sex & Samfund er medlem af verdens største familieplanlægningsorganisation International Planned Parenthood Federation (IPPF), som arbejder i 172 lande verden rundt.

Sex & Samfund blev stiftet i 1956 og arbejder uden religiøs eller partipolitisk tilknytning. I Danmark er Sex & Samfund mest kendt for den årlige seksualundervisningskampagne Uge Sex, som er rettet mod folkeskoler og ungdomsuddannelser. I dag udgøres cirka halvdelen af Sex & Samfunds budget af de internationale aktiviteter.

Artiklen er skrevet af:

Mikkel Dalum

International kommunikationsmedarbejder,
Sex & Samfund

BEKÆMPELSE AF HIV/AIDS, MALARIA OG ANDRE SYGDOMME

Af: Lasse S. Vestergaard, WHO

På grund af den tætte relation mellem sundhed og udvikling udgør sundhed en central del af FN's otte 2015-mål. Og blandt verdens utallige sundhedsproblemer udgør HIV/AIDS, malaria og andre smitsomme sygdomme selv den dag i dag stadig nogle af de største udfordringer og koster hvert år millioner af sygdomstilfælde og dødsfald, særligt i de fattigste dele af verden. Derfor blev bekæmpelse af HIV/AIDS, malaria, tuberkulose og andre smitsomme sygdomme defineret som et selvstændigt mål blandt 2015-målene.

Prioriteringen af især HIV og malaria byggede på en stigende bekymring for de globalt voksende malaria- og HIV-epidemier, som man havde set op igennem 1990'erne, og som verden blev nødt til at gøre noget for at stoppe. Der manglede i den grad finansiering, bl.a. til anskaffelse af myggenet til beskyttelse imod malaria, og til levering af den nye og effektive, men dyre antiretrovirale (ARV) behandling af HIV/AIDS. Flere nye globale initiativer så dagens lys for at skabe øget politisk opmærksomhed, opbakning og finansiering, eksempelvis Roll Back Malaria-kampagnen i 1998. Og i 2002 etablerede FN ligesådan Den Globale Fond til Bekæmpelse af HIV, Tuberkulose og Malaria, som snart kom til at spille en vigtig rolle ved at forsyne mange udviklingslande med store million-bevillinger. Således uddeles nu ca. 18 milliarder kroner hvert år. I perioden fra 2002 til 2014 har Den Globale Fond støttet i alt 140 lande, hvor man har bidraget til, at 7,3 millioner personer har modtaget behandling for HIV/AIDS, at 12,3 millioner personer er blevet testet og behandlet for TB, at 450 millioner myggenet er blevet

uddelt til forebyggelse af malaria, og at 470 millioner personer er blevet behandlet for malaria.

Takket være disse store økonomiske bidrag, og takket være de styrkede nationale kontrolprogrammer, gennemført med hjælp fra WHO og mange andre partnere, er vi i dag kommet langt med mål 6, som alle er blevet indfriet. Visse lande har gjort imponerende fremskridt, mens andre lande stadig halter efter - lande som typisk plages særlig slemt af HIV/AIDS, som har store økonomiske problemer, og/eller som plages af konflikter.

Denne artikel giver et kort overblik over, hvad man har gjort og hvor langt man er kommet med mål 6, og hvad der stadig mangler at blive gjort efter 2015. Delmål 6A handler om, inden 2015, at bremse og reducere udbredelsen af HIV og delmål 6B om, inden 2010, at sikre universel adgang til antiretroviral behandling. Delmål 6C handler om, inden 2015, at bremse og reducere forekomsten af malaria og andre store sygdomme, særligt Tuberkulose (TB).

Fig. 1. Artiklens forfatter underviser lokale sundhedsarbejdere i Vanuatu i anvendelsen af ny medicin til behandling af malaria. Malo Island, Sanma Province, Vanuatu. Foto: Amy Legg

Hvad har man gjort og opnået overfor HIV, malaria og TB?

HIV/AIDS

Takket være en tredobling af finansieringen af HIV-programmer globalt over de sidste 10 år, er det lykkedes markant at øge adgangen til den livsvigtige ARV-behandling, endda også i mange af de fattigste lande i Afrika og Asien. I 2012 havde således cirka 10 millioner HIV-smittede adgang til ARV-behandling, hvilket er en markant stigning fra 6,6 millioner i behandling i 2010 og kun 0,4 millioner i 2003. Den forbedrede behandling har nedbragt antallet af AIDS-relaterede dødsfald til 1,6 millioner i 2012, hvilket er et fald på 25% i forhold til 2005, hvor dødeligheden var størst. Samtidig er antallet af nye HIV-tilfælde, blandt personer i alderen 15-49 år, faldet med hele 44%, nemlig fra 10 ud af 10.000 personer smittet i 2001, til kun 6 ud af 10.000 personer

“ VORES HOVEDPROBLEM ER AT SIKRE, AT ALLE PATIENTER OPNAR LIGE ADGANG TIL DISSE REDSKABER ”

i 2012. Pga. den forbedrede overlevelse takket være ARV-behandling og pga. forbedret overvågning og rapportering af HIV fra mange udviklingslande, viser statistikkerne i 2012 en samlet stigning på 17% i antallet af personer, som lever med HIV sammenlignet med 2001. Det ændrer dog ikke på, at 6,6 millioner HIV-relaterede dødsfald anslås at være forhindret siden 1995 takket være ny ARV-behandling og andre strategier,

herunder uddeling af gratis kondomer, omfattende oplysningskampagner og ARV behandling til alle HIV-positive gravide, hvorved mor-til-barn smitte reduceres.

På trods af de store fremskridt, er der dog stadig meget at gøre i bekæmpelsen af HIV/AIDS. Kun en

tredjedel af unge mellem 15-24 har i dag en omfattende og korrekt viden om hvordan man smittes med HIV. Og kun knap 40% af kvinder og knap 60% af mænd i alderen 15-24 brugte kondom ved deres seneste seksuelle samvær, hvilket er langt under

Fig. 2. Overvågning af spredningen af malaria-tilfælde vha. GPS-kortlægning af huse i landsbyer i Palawan, Filippinerne
Foto: Lasse S. Vestergaard.

målet på 95% sat af FN i 2001. Særligt i Afrika syd for Sahara, hvor 70% af alle globale HIV-tilfælde ses, skal bekæmpelsen af HIV intensiveres endnu mere i de kommende år.

Malaria

Omkring halvdelen af jordens befolkning lever i risiko for malaria. I 2013 sås ca. 200 millioner malariatilfælde og ca. 600.000 malariadødsfald, heraf 90% blandt børn under fem år i Afrika. Malaria udgør således fortsat et kolosalt sundhedsproblem globalt, selvom situation i dag er væsentligt forbedret sammenlignet med 2000. Således er forekomsten af nye malaria-tilfælde faldet med 30% og dødeligheden med 47% i perioden fra 2000 til 2013. Man anslår, at ialt 3,3 millioner malariadødsfald er forhindret globalt siden 2000, takket være intensiveret malariakontrol, muliggjort af de store investeringer i malaria. Man har således flot nået 2015-målet om at bremse og reducere malaria, og hele 55 lande er på vej til at reducere deres malariaforekomst med mere end 75% inden 2015.

Et af de vigtigste redskaber til at forebygge malaria er, at sikre at alle sover under insecticid-behandlede myggenet, visse steder kombineret med sproejtning af huse. Andre vigtige kontrolstrategier omfatter undersøgelse af alle mistænkte malariatilfælde vha. hurtigtests (rapid diagnostic tests = RDTs), selv i de meste fjernliggende landsbyer, samt at sikre brug af effektiv malariamedicin til behandling, først og fremmest artemisinin-baseret kombinationsbehandling, kendt som ACT-behandling. Antallet af ACT-behandlinger gi-

vet i lande med malaria steg fra 11 millioner i 2005 til 331 millioner i 2012, og samtidig steg salget af malaria RDTs fra 200.000 enheder i 2005 til 205 millioner i 2012. Risikoen for artemisin-resistens udgør imidlertid aktuelt den største risiko for global malariakontrol, indtil nu konstateret i fem lande i Sydøst-Asien. Hvis dette resistensproblem spredtes til Afrika, hvilket historisk er set for alle tidligere anvendte malaria-midler, er der stor risiko for at kampen imod malaria løber os af hænde, eftersom vi p.t. ikke har gode og billige alternative malariamidler til vores rådighed til erstatning for artemisin-præparaterne. WHO og partnere bekæmper artemisin-resistens aktivt i de berørte lande i tæt samarbejde med de nationale malaria kontrolprogrammer.

Tuberkulose

Også for TB's vedkommende har man nået delmål 6C. I 2013 sås 9 millioner nye tilfælde af TB og 1,5 millioner TB-relaterede dødsfald, heraf 360.000 døde blandt HIV-positive. Antallet er dog faldet stødt, med et samlet fald i TB-dødeligheden på 45 % siden 1990. 37 millioner TB-dødsfald skønnes således forhindret siden 2000, hovedsagelig takket være effektiv diagnostik og behandling. Globalt set har behandlingssuccesraterne siden 2007 været holdt på niveau med, eller endda over, det anbefalede mål på 85%. Dette er lykkedes takket være omfattende implementering af DOT-programmer (Directly Observed Treatment) siden 2006, hvorunder sundhedspersonale følger patienterne tæt og kontrollerer at patienterne bliver ved med at tage deres TB-medicin regelmæssigt under hele den lange behandlingsperiode af seks måneders varighed. Ligesom for malaria, er multiresistente TB-bakterier dog et alvorligt voksende problem, forårsaget af mangelfuld TB behandling mange steder. Patienter med multiresistent TB kræver en anden slags behandling end standardbehandlingen, men man anslår at endnu kun en tredjedel af alle patienter med multiresistent TB diagnosticeres og behandles korrekt. En anden faktor er HIV co-infektion, som er en vigtig medvirkende årsag til TB-infektion. Men mange HIV-positive TB patienter kender ikke deres HIV-status og er derfor ikke i ARV-behandling, som ellers effektivt modvirker at HIV-patienter får TB.

Mål 6: Bekæmpelse af HIV, malaria og andre sygdomme

Delmål 6A	Bremse og reducere udbredelsen af HIV/AIDS inden 2015
Delmål 6B	Opnå universel adgang til behandling for HIV/AIDS inden 2010
Delmål 6C	Bremse og reducere forekomsten af malaria og andre store sygdomme inden 2015

Fig. 3. Sprøjtning af huse med insectider til bekæmpelse af malaria. Tanna Island, Vanuatu. Foto: Lasse S. Vestergaard.

Hvad mere skal gøres efter 2015

Som beskrevet er der siden 2000 opnået store fremskridt overfor de store globale smitsomme sygdomme HIV, malaria og TB. Mål 6 under 2015-målene er blevet nået. Og vi har set hvor effektivt vores eksisterende redskaber virker, hvis de anvendes rigtig og i tilstrækkeligt omfang. Vores hovedproblem er at sikre, at alle patienter opnår lige adgang til disse redskaber. Globalt mangles nemlig fortsat milliarder af kroner hvert år, særligt i de fattigste og hårdest ramte lande. Og uden en vedvarende indsats, baseret på tilstrækkelig og forudsigelig finansiering, opnår vi ikke yderligere fremgang – men kan endda risikere tilbagegang. Vi må altså bevare vores fokus på de store globale sygdomme også efter 2015. Der er stadig millioner at liv der skal reddes og levevilkår som skal forbedres, især i de dele af verden hvor adgangen til god sundhed er ringest, altså i udviklingslandene. Udover at sikre videreførelsen af de "vertikale" sundhedsprogrammer er det afgørende at sikre integration "horisontalt", dvs på tværs af programmerne. Og de "almindelige" sundhedssystemer skal forbedres og man må sikre de nødvendige ressourcer, inkl. tilstrækkeligt med uddannet sundhedspersonale. Samtidig skal systematisk indsamling af nationale sygdomsdata forbedres og man skal blive bedre til at anvende de indsamlede data til god strategisk planlægning og prioritering. Igen gælder dette især de fattigste og hårdest ramte lande. Med andre ord er der nok at tage fat på, også efter 2015. ■

Kilder:

Accelerating progress towards the health-related Millenium Development Goals. WHO, 2010.

Global Tuberculosis Report 2014, WHO.

The Global Fund Results Factsheet – December 2014, The Global Fund to Fight AIDS, Tuberculosis and Malaria.

UN Millenium Development Goals Report 2014.

WHO Factsheet on Health-Related MDGs 2014.

World Malaria Report 2014, WHO.

World HIV Report 2014, WHO.

Artiklen er skrevet af:

Lasse S. Vestergaard
Læge, Ph.d.Division of
Communicable Diseases,
World Health Organization - Regional Office for the
Western Pacific,
Manila, Philippines

SIKRE UDVIKLING AF ET BÆRE- DYGTIGT MILJØ

Af: Esben Boutrup Møller, CARE

For at forklare, hvorfor 2015 målene indeholder mål 7, som handler om at sikre en miljømæssig bæredygtig fremtid, skal vi tilbage til midt 1980'erne. Første gang der for alvor blev sat fokus på globale miljø- og bæredygtighedsspørgsmål var i rapporten 'Vores fælles fremtid' fra 1987 - også kaldet Brundtland-rapporten. Rapporten blev et vigtigt dokument i udformningen af de politiske dokumenter, som verdenssamfundet vedtog på Rio-konferencen i 1992. Her blev de første globale politikker og hensigter formuleret inden for områder som miljø, klima, skovdrift, biodiversitet mm.

I 1997 blev Kyoto-aftalen indgået mellem flere af verdens lande, herunder EU-landene. Formålet var at få en global aftale, der kunne sænke udledningen af drivhusgasser i atmosfæren, men store CO₂-udledere som USA, Kina og Indien bandt sig ikke til aftalen. Det er i lyset af denne skuffelse med at finde fælles fodslag globalt om at sænke udledningen af drivhusgasser, at forklaringen skal findes på den ukonkrete formulering af miljø- og klimamål i 2015 målene.

Herunder er opstillet de udvalgte målsætninger artiklen vil se nærmere på, som er omfattet af mål 7 i 2015-målene:

- Integrere princippet om bæredygtig udvikling i landepolitikker og programmer inden 2015 og vende tabet af naturressourcer.
 - Her er der særligt fokus på tre emner – afskovning, udledning af CO₂ og opretholdelse af ozonlaget.
- Bremse tab af biodiversitet markant inden 2010

Til hver målsætning hører mere specifikke fokusområder. Dem ser vi nærmere på i næste afsnit.

Delmål 7 omfatter også målsætninger om adgang til rent drikkevand, forbedrede sanitære faciliteter og

bedre boligforhold for mennesker, som lever i slumområder. Det er bestemt emner der bør indgå i post-2015 målene, men på grund af artiklens begrænsede format har vi valgt ikke at beskrive dem yderligere.

Hvor langt er man i dag kommet med målsætningen og hvilke udfordringer har man mødt?

Afskovning og naturbevarelse

I forhold til afskovning er der fortsat store udfordringer. Globalt forsvinder der et areal skov svarende til 36 fodboldbaner hvert eneste minut. Skoven forsvinder som følge af ulovlig og ikke-bæredygtig skovhugst, omlægning af skovområder til landbrugs- eller byområder og infrastrukturprojekter, ligesom klimaforandringerne også kan medføre afskovning. Afskovningen har aftaget i fart. Tabet af skov i 00'erne var mindre end i 90'erne, da flere lande er blevet bedret til at beskytte skove gennem lovgivning.

CARE Danmark arbejder for, at lokalbefolkningen kan bruge skovens ressourcer på en bæredygtig måde. Skovens værdier kan herved opretholdes, samtidig med at skovens ressourcer giver lokalbefolkningen indkomstmuligheder for eksempel gennem biavl eller salg af certificeret træ. Hvis lokalbefolkningen anser

Fig. 1. Udsigt over Vest Delhi - Indien er et af de lande som ikke bandt sig til miljøaftalen ved Rio-konferencen.
Foto: Jean-Etienne Minh-Duy Poirrier

skoven som en vigtig ressource for deres livsgrundlag, passer de bedre på skoven og beskytter den mod udefrakommende, som vil bedrive illegal skovhugst. Næsten 15 % af verdens landareal og 10 % af verdens hav- og søområder er i dag beskyttede naturområder. Der er sket en stigning i arealet af naturbeskyttede områder, hvilket er gavnligt for biodiversiteten, men

desværre har dette endnu ikke ført til et fald i antallet af truede dyre- og plantearter. Den vilde natur er under et stadigt større pres fra menneskelige aktiviteter og antallet af arter, som er i fare for at uddø stiger hvert år.

Global overophedning og ozonlaget

Jo højere koncentrationen er af CO₂ og andre drivhusgasser, des mere vil temperaturen stige globalt (Fig. 2.).

Mellem 1990 og 2000 steg CO₂ udledningen med 10 %, mens udledningen steg med 35 % mellem 2000 og 2011.

Målet er derimod nået med at få sænket udledning af gasser, som nedbryder ozonlaget. Fra 1986 til 2013 er der således opnået en 98 % nedgang i udledningen af disse gasser.

Hvilke udfordringer står vi overfor i 2015, for at arbejde videre med dette mål?

Afskovning og naturbevarelse

Selvom verdens skove svinder i et langsommere tempo end tidligere, er der et stort behov for at arbejde målrettet på at bevare specielt de tropiske skove, hvor op til 80 % af verdens landbaserede dyre- og plante-

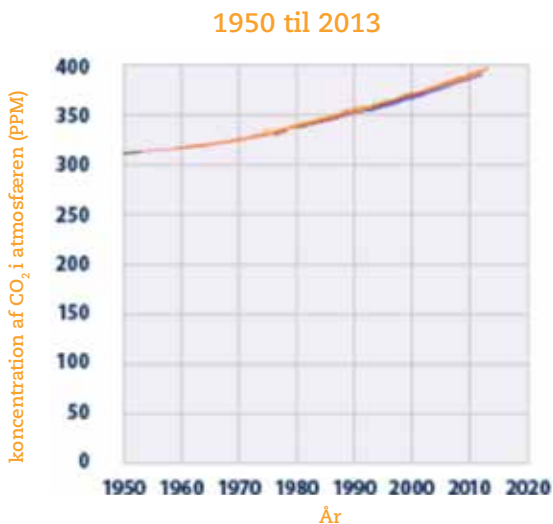

Fig. 2. Koncentration af CO₂ i atmosfæren 1950-2013. Kilde: EPA

arter lever. 15 % af den menneskeskabte udledning af drivhusgasser sker som følge af afskovning. Klimagevinsten ved at bevare mere skov, er til at tage at føle på.

Der vil fremover være brug for et øget fokus på at forbedre betingelserne for vilde dyr og planter, der ligesom mennesker i stadig højere grad bliver påvirket af klimaforandringer. Bæredygtige økosystemer er en forudsætning for menneskets overlevelse, så investeringer i opretholdelse af økosystemer og en bæredygtig natur er også investeringer, som gavner mennesker.

Global overophedning

Der er i høj grad brug for ambitiøse målsætninger og politikker på klimaområdet, hvis ikke den globale overophedning skal ende uden for menneskelig kontrol. Hvis ikke overophedningen holdes under 2°C, risikerer vi at tabe mulighederne for at stoppe klima-de-routen. Naturen vil så at sige, løbe løbsk. Det er derfor, 2°C grænsen er så vigtig.

I FNs seneste beskrivelse af klodens klimatilstand vurderes det, at 73-86 % af de kendte fossile kulstofreserver skal forblive i jorden, hvis den globale overophedning skal holdes under 2°C. Det har ikke gjort stort indtryk på olieindustrien. De borer på dybt vand efter fossile brændsler, olie udvindes af tjæresand og nye metoder til at lave hydraulisk frakturering, har øget de kendte fossile reserver betydeligt. Der er således brug for et paradigmeskift, hvor en stor del af de kendte fossile reserver forbliver uberørte. Den mulige fortjeneste på at udvinde de fossile brændsler er kortsigtet. På lang sigt undergraver det økonomien, og regningen for at rydde op bliver massiv.

Hvis den nuværende udledning af CO₂ fortsætter, må der om 20 år ikke afbrændes så meget som et stykke kul mere, hvis den globale overophedning skal holdes under 2°C. Hvis reduktionen fordeles ud over de næste 85 år, skal CO₂-udslippet reduceres med 6,2% hvert år. Det er vi langt fra i dag. Det haster gevaldigt med at få skiftet de fossile energikilder ud med vedvarende energi. Heldigvis stiger mængden af vedvarende energi, og de vedvarende energikilder bliver stadig mere konkurrencedygtige sammenlignet med de fossile. På fem år er prisen på vindmøller faldet med 20% og prisen på solceller med 80 %. Samtidig er store aktører inden for energibranchen for alvor begyndt at fokusere på vedvarende energi. Tysklands største energikoncern har blandt andet valgt at skille sig af med alle sine fossile energikilder for udelukkende at fokusere på vedvarende energi.

Det er positive tegn på, at den grønne omstilling er på vej. Spørgsmålet er, om det går hurtigt nok. I sidste ende handler det om politisk vilje, for de tekniske løsninger er til stede.

CARE Danmark arbejder på at påvirke danske og internationale politikere til at opprioritere den grønne omstilling. Vi følger klimaforhandlingerne tæt både med tekniske inputs til forhandlingerne og ved at skabe opmærksomhed om nødvendigheden af radikalt at nedbringe udledningen af drivhusgasser.

Klimatilpasning vil i stigende grad være nødvendig for at opretholde livsgrundlaget flere steder i verden. Post-2015 målene bør indeholde en omfordeling af midler fra den rige del af verden, som bærer størstedelen af skylden for den globale overophedning, til fattige lande. De fattige er stort set uden skyld i

klimaforandringerne, da de relativt set har udledt betydeligt mindre CO₂, end borgere i rige lande. Det er oftest de fattigste, som er mest udsatte for klimaødelæggelser og lever i områder, som bliver særligt hårdt ramt.

CARE Danmark arbejder målrettet med at sikre verdens fattigste mod oversvømmelser, tørke og andre klimakatastrofer. Et andet indsatsområde er at uddanne de fattige til at kunne omstille sig og styrke deres modstandsdygtighed, så kommende klimaødelæggelser ikke hvier livsgrundlaget væk under dem.

Kilder:

EPA. United States Environmental Protection Agency. <http://www.epa.gov/climatechange/science/indicators/ghg/ghg-concentrations.html>

Artiklen er skrevet af:

Esben Boutrup Møller

Uddannet på Roskilde Universitet i Internationale Udviklingsstudier og Bæredygtig Miljøplanlægning. Esben arbejder for CARE Danmark med politisk kommunikation

omhandlende klimaforandringer, naturforvaltning og landbrug. I en årrække har Esben beskæftiget sig indgående med klimaforandringer, naturforvaltning og fattigdom i udviklingslande og har i den forbindelse opholdt sig i Nepal og en række østafrikanske lande.

“DEN MENNESKESKABTE
GLOBALE OVEROPHEDNING AF
JORDEN GÅR KUN EN VEJ - OP”

FNPOST2015.DK: VERDEN I DINE HÆNDER

Et website for gymnasiet og HF.

Hvilke udviklingsmål skal verden prioritere i de kommende år frem mod 2030? Hvad er vigtigst og hvordan kan vi realistisk måle den konkrete gennemførelse?

Af: Hans Bülow, Batavia Media ApS. (Batavia Media ApS er en dansk producent af læremidler).

Arbejdet med at fastlægge FNs nye globale udviklingsmål efter 2015 er oplagt stof for de danske ungdomsuddannelser. Tænk at unge kan få lov til at lægge retningslinjerne for hele den globale udvikling. I første omgang i undervisningen – og måske endda få overført deres overvejelser til FNs rigtige proces gennem websitet www.myworld2015.org.

Espergærde Gymnasium og HF har sammen med produktionsselskabet Batavia Media ApS udformet et omfattende undervisningsmateriale til gymnasiet og HF med støtte fra Danidas Oplysningsmidler og fra Undervisningsministeriets Udlodningsmidler.

Vi har taget udgangspunkt i FNs eget website www.myworld2015.org, hvor kernen er 16 potentielle udviklingsmål. Hvert af disse 16 mål har vi grundigt tematiseret i film, tekster og links. Vi har skabt en online platform med en procesvejledning til arbejdet med de nye mål på mange forskellige måder.

Derudover giver vi eleverne redskaber til at arbejde med de enkelte emner, bl.a. gennem de store link-samlinger, der fører dem videre ud på nettet. Tanken er, at eleverne – individuelt eller i grupper – tager et emne og behandler det. Prioriterer hvad der er vigtigst. Vælger hvordan man skal måle på gennemførelsen – de såkaldte 'targets' og 'indicators'.

Til hvert emne er der skabt en temafilm på cirka fire minutter. Hver af de 16 film indeholder både interviews, speak og faktuelle oplysninger i grafik. Hver film opererer på to niveauer: det globale niveau og et udviklingslands niveau og indeholder optagelser fra bl.a. Vietnam, Tanzania, Bolivia, Danmark og Østrig.

Det er tanken, at eleverne kan bruge materialet i forskellige fag og i tværfaglige opgaver. Der bliver udarbejdet et vejledningsmateriale til lærerne, som også bliver tilgængeligt på hjemmesiden. Vi forestiller os, at eleverne kan anvende filmene bl.a. i forbindelse med en fremlæggelse overfor resten af klassen af deres arbejde på det konkrete udviklingsmål.

Der er oplagt basis for at skabe en X-faktor-lignende konkurrence i klassen, denne gang omkring noget så alvorligt som de globale udviklingsmål. Der er 16 forslag til udviklingsmål – og 'The Millenium Development Goals' frem til 2015 var som bekendt kun på 8 mål. Så hvilke skal prioriteres? Eleverne får verden i deres hænder og skal trække de svære valg, som politikerne står overfor.

De 16 temaer fremstår sideordnede, ingen af dem er prioriteret frem for andre. Der vil ikke være nogen facitliste på, hvilke mål man bør foretrække frem for andre. Heller ikke nogen facitliste med, hvad det koster at gennemføre det enkelte mål. Man kan sige, at prioriteringen styrer eleverne i overvejelserprocessen gennem deres argumentation.

2015-Målene har vist, at det er muligt for FN og for verden at gøre en forskel, når alle står sammen. De har været den største succes i FN's historie, fordi så mange lande er gået sammen om dem og fordi flere af målene faktisk er nået – eller at der er sket store og målbare fremskridt på området i kraft af fælles fokus i nærmest uendeligt mange indsatser jorden rundt.

Det er denne optimistiske følelse af forandringens mulighed, som vi vil give eleverne. Vi vil give dem muligheden for selv at tage et ansvar og være med til at formulere en ny global udviklingsdagsorden. 2030 Målene skal være en fælles vision for hele verden og et fælles mål for kommende generationer.

For mere information om undervisningsmaterialet – tjek: FNpost2015.dk

UDEN REELT PARTNERSKAB FOR UDVIKLING, NÅS INGEN UDVIKLINGSMÅL

Af: Kirsten Hjørnholm Sørensen, Mellemfolkeligt Samvirke

Et kendt ordsprog siger, at hvis man vil bevæge sig hurtigt, skal man gå alene. Hvis man vil bevæge sig langt, skal man gå i flok. FNs ottende udviklingsmål "et partnerskab for global udvikling" handler netop om at samarbejde på tværs af landegrænser, sektorer og nationale interesser. Selvom målet ikke har fået nær så meget rampelys som de øvrige udviklingsmål, er det netop mål 8, som skal sikre de strukturelle forudsætninger og rammer for at udviklingslandene kan nå de andre syv målsætninger.

Bistand, viden og retfærdig handel

Et globalt partnerskab for udvikling skal overføre ressourcer til udviklingslandene i form af udviklingsbistand, teknologi og viden. Det er også et mål at reformere det globale handelssystem og det globale finansielle system. Den måde, vi udveksler varer og tjenesteydelser på og måden de finansielle systemer er skruet sammen på, er nemlig historisk set skabt af de rigeste lande til deres egen fordel.

Mere specifikt handler FNs ottende udviklingsmål om at skabe globale systemer for handel og økonomi som er baseret på åbenhed, regler og ikke-diskrimination. Et delmål er, at nedbringe den enorme gæld, som mange udviklingslande har haft til internationale institutioner eller til andre lande. Desuden går det ottende udviklingsmål ud på, at sikre adgang til livsvigtig medicin i udviklingslande, samt dele ny teknologi og viden i samarbejde med den private sektor.

Der skal også tages ekstra hensyn til de særlige

behov, som de fattigste og mindst udviklede lande har, og til de nationer, som er geografisk udfordrede – enten fordi de er land-locked, uden adgang til hav og havne eller omvendt, hvis de er små ø-stater.

Udvikling på trods af globale systemer

For at forstå FNs Milleniumerklæring og de otte udviklingsmål er det en god ide at se helt tilbage til den bølge af ambitiøse internationale aftaler, som blev indgået i 1990'erne - årtiet efter den kolde krigs ophør. Dengang var optimismen stor, og ophøret af den fastlåste situation i den hidtidige bipolære verdensorden fik endelig verdens politikerne til at rette blikket mod den fattigdom og de menneskerettighedskrænkelser, som alt for længe havde stået i skyggen af den kolde krig.

I dag ved vi, at de aftaler, der blev indgået dengang, var væsentlige og har skabt megen fremgang for verdens mest udsatte mennesker. Men udfordringerne er

der stadig, i form af ulighed i adgangen til mad, vand og jord i dele af verden. Hertil kommer konflikter og borgerkrige, naturkatastrofer, finanskriser og de stadigt mere tydelige konsekvenser af global opvarmning og klimaforandringer.

Når man ser på de fremskridt, der er sket i verden siden målsætningerne om at bekæmpe fattigdom, dødelige sygdomme og sikre bedre skolegang og mere demokrati blev vedtaget, så er resultaterne for FNs udviklingsmål snarere sket på trods af de eksisterende globale systemer end i kraft af dem.

Hvordan går det med partnerskabet for udvikling?

Ambitionen om at skabe et internationalt handels-system, som i højere grad tjener de fattigste lande og befolkningsgrupper, er eksempelvis bremsset af, at de handelspolitiske forhandlinger i World Trade Organisation (WTO) – Verdenshandelsorganisationen - har kørt i tomgang i mere end ti år. Selvom mange varer og produkter fra udviklingslandene i dag kan komme ind på rige landes markeder uden told, så er der stadig tekniske handelsbarrierer, som i stort omfang holder fattige landes produkter ude.

Det er også tankevækkende, at den produktive sektor i mange udviklingslande stadig primært tager udgangspunkt i basalt landbrug. Udviklingslandenes muligheder for at konkurrere på verdensmarkedet svækkes af, at OECD landene fortsat og i stigende grad subsidierer egen produktion og eksport af landbrugsvarer.

Flere lande og sammenslutninger af lande har forsøgt sig med regionale handelsaftaler. I slutningen af 2013 blev medlemslande i WTO dog enige om en mindre delaftale, som kan bringe den såkaldte Doha udviklingsrunde videre i 2015.

Bistand kan og skal ikke løse alle problemer

Selvom udviklingsbistand nåede et rekordhøjt niveau i 2013 med knap 135 milliarder dollars, så er det stadig kun en håndfuld lande i verden, der lever op til den gamle FN ambition om at give 0,7 % af landets bruttonationalindkomst i bistand. Bistandens fattigdomsreducerende effekt påvirkes af den seneste årtis tendens til at mellem-indkomstlande får en større andel af den langsigtede udviklingsbistand og at der gives mindre til de allerfattigste lande.

Samtidig er det først i de senere år blev klart for mange, at udviklingslandene, selv med deres begræn-

se økonomiske volumen, mister langt flere penge til skattely end de får i udviklingsbistand.

Og volumen af de potentielle skatteindtægter, der kanaliseres uden om udviklingslandenes statskasser risikerer paradoksalt nok at vokse i takt med at den økonomiske aktivitet i udviklingslandene også vokser. Mange lande byder nemlig internationale investorer og multinationale virksomheder velkomne, ved at tilbyde enorme skatterabatter – trods det, at disse indtægter potentielt er et væsentligt bidrag til landenes egen statskasser og finansiering af velfærd og udvikling.

Det ensidige fokus på bistand i mål 8 har derfor været skadeligt, idet der faktisk er langt flere penge at hente, hvis man er villig til at regulere de internationale pengestrømme politisk.

Ikke så overraskende, er det især de rige lande og de fattige landes eliter, som spænder ben for opgøret med et finansielt system, der beriger de få. Argumentet er stigende bistand i stedet. Og ja, bistand er en

vigtig, men en meget, meget lille dråbe i det økonomiske farvand.

Mål 8 rummer også målsætningen om at håndtere udviklingslandenes urimelige gældsbyrde. Et internationalt initiativ har bidraget til at nedbringe udviklingslandenes gæld og rentebyrder, men det er i stor stil blevet finansieret af de rige landes bistandsbudgetter. Og også her er der en systemisk udfordring, som man ikke havde blik for i år 2000, da målene blev vedtaget. Udviklingslandene har nemlig langt sværere ved at håndtere gældsftaler med spekula-

tionsfonde end med andre stater. Det drama viser sig lige nu i sagen om Argentinas gældskrise og primært amerikanske spekulationsfonde.

På den positive side er det lykkedes at nå gode resultater på de undermål, der handler om i samarbejde med private virksomheder og fonde at sikre tilgængelighed af livsvigtig medicin. Det er også lykkedes at skabe langt bedre infrastruktur i form af telekommunikation og internet i store dele af Asien og Afrika på grund af samarbejde med private interessenter.

Hvad så nu?

2015: Tid til system-fix af den globale økonomi

Den globale økonomi er i dag indrettet på en måde, så uligheden mellem rig og fattig stiger. Den ekstreme ulighed er ikke alene uretfærdig. OECD vurderer i en helt ny rapport, at den stigende ulighed i OECD-landene decideret har hindret vores økonomier i at vokse.

“ **MEN UDFORDRINGERNE ER DER STADIG, I FORM AF ULIGHED I ADGANGEN TIL MAD, VAND OG JORD I DELE AF VERDEN. HERTIL KOMMER KONFLIKTER OG BORGERKRIGE, NATURKATASTROFER, FINANSKRISE OG DE STADIGT MERE TYDELIGE KONSEKVENSER AF GLOBAL OPVARMNING OG KLIMAFORANDRINGER.** ”

Fakta:

Mål 8.A: Udvikle et åbent, regelbaseret, forudsigeligt og ikke diskriminerende handels- og finansielt system

Status:

- Niveaulet for officiel udviklingsbistand var højere end nogensinde før i 2013, men samlet set giver OECD lande kun omkring 0,3 % af deres bruttonationalindkomst i bistand, selvom de har lovet at give 0,7 %.
- Der bliver givet mindre bistand til de fattigste lande, som er længst bagefter med at opfylde FNs udviklingsmål.

Mål 8.B: Tag vare på de særlige behov hos de mindst udviklede lande

- Den samlede bistand til afrikanske lande, hvor 34 ud af 48 af de mindst udviklede lande ligger, faldt med 5,6 % i 2013.
- 80 % af de varer, som rige lande importerer fra fattige lande, er toldfritaget, men rige landes landbrugsprodukter er fortsat begunstiget med store subsidier.

Mål 8.C: Tag vare på de særlige behov som lande uden adgang til hav og havne og små ø-stater har

- Udviklingsbistand til lande uden adgang til hav og havne faldt i 2010 for første gang i ti år, mens bistand til små ø-stater steg betragteligt.

Mål 8.D: Håndtér udviklingslandes gældsproblemer

- Udviklingslandes gældsbyrde er i øjeblikket på et stabilt niveau, men er voldsomt reduceret siden år 2000.

Mål 8.E: Giv adgang til billig og livsvigtig medicin i udviklingslande i samarbejde med medicinalfirmaer

- På trods af den økonomiske krise steg de midler, der er til rådighed for udviklingslande til medicin til visse sygdomme i 2011.
- Der har været meget lille fremgang i de seneste år med at øge adgangen til og prisen for livsvigtig medicin i udviklingslande.

Mål 8.F: Styrk adgangen til ny teknologi, særligt informations og kommunikationsteknologi for udviklingslande, i samarbejde med den private sektor

- To-tredjedele af verdens forbrugere af internettet befinder sig i udviklingslande, og her er antallet af internetbrugere fordoblet mellem 2009 og 2014.
- I afrikanske lande er op mod tyve % af befolkningerne online, mod 10 % i 2010.
- Mere end fire milliarder mennesker bruger ikke internettet og 90 % af dem er fra udviklingslande

For at kunne udrydde fattigdom, beskytte vores natur og forbedre livsvilkårene for milliarder af mennesker, er det vigtigt at et nyt globalt partnerskab for udvikling øger gennemsigtighed i globale pengestrømme og fører til mere retfærdige globale skatteregler. Det vil gøre udviklingslandene i stand til at hente flere penge til udvikling via deres egne skattesystemer. Den mulighed bør sættes i spil i 2015, når verdens ledere skal vedtage nye globale bæredygtighedsmål og en aftale om, hvordan det hele skal finansieres. Dertil kommer så den vigtige indsats for at styrke udviklingslandene, så pengene rent faktisk bruges til gavn for verdens fattigste og bidrager til at opfylde deres ret til sundhed, uddannelse og værdige levevilkår.

Artiklen er skrevet af:

Kirsten Hjørnholm Sørensen

Kirsten er politisk rådgiver for Mellempfolkeligt Samvirke. Hun har især arbejdet med fødevarerikkerhed, energi- og klima i en udviklingspolitisk kontekst. Uddannet i statskundskab i Aarhus, konfliktløsning på American University og menneskerettigheder på Oxford University.

EMU | Danmarks undervisningsportal

MINISTERIET FOR BØRN OG UNDERVISNING OG GEOGRAFI I FOLKESKOLEN

Ministeriets fagkonsulent i Geografi:

Keld Nørgaard

keld.norgaard@uvm.dk
Tlf. 20816883

Følg nyheder på:
www.emu.dk/gsk/fag/geo/fagkonsulent/

GO Forlag fejrer 40-års jubilæum!

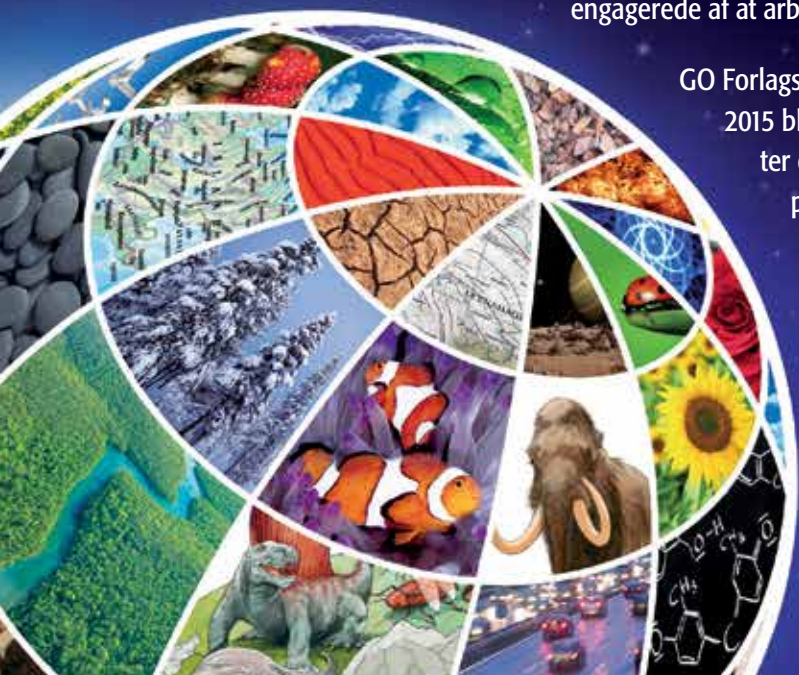
I 2015 har GO Forlag 40 års jubilæum, hvilket er et resultat af, at grundskolerne og gymnasierne trofast bakker op om vores læremidler. Det er derfor med stor stolthed og glæde, at vi kan markere jubilæet med en række aktiviteter, som i årets løb kommer til at stå i naturfagernes og matematikkens tegn.

Siden 1975 har GO Forlag arbejdet ud fra et mål om at udgive de bedste læremidler med høj faglighed og kvalitet samt med fokus på pædagogisk-didaktisk tilrettelægning. Ideen har altid været, at hvis en opgave er værd at udføre, er det altid værd at udføre den ordentligt. Vi glæder os over, at vi i 40 år er lykkedes med at være det foretrukne valg for lærere med en høj grad af faglig stolthed og stort engagement i naturfagene.

Vi fejrer, at GO Forlag har ført den høje kvalitet fra de trykte bøger over i de digitale læremidler. Vi er stolte over, at vi sammen med alle vores forfattere og andre samarbejdspartnere er lykkedes med denne transformation. Vi oplever, at både lærere og elever tager rigtigt godt imod vores digitale læremidler. Mange lærere tilkendegiver, at vores digitale læremidler er lige så nemme at anvende som de trykte, og at eleverne er yderligere motiverede og engagerede af at arbejde med de digitale læremidler.

GO Forlags 40-års jubilæum vil gennem hele 2015 blive markeret med forskellige aktiviteter over for lærere og elever. Følg med på www.goforlag.dk, hvor vi løbende løfter sløret for aktiviteterne.

Tove From Jørgensen
Direktør, GO Forlag

NYE GLOBALE OG BÆREDYGTIGE UDVIKLINGSMÅL

Af: Mogens Jensen, Handels- og Udviklingsminister

Den Verden vi ønsker

2015 bliver en milepæl i den globale kamp mod fattigdom og en mere bæredygtig verden. Verdens ledere skal formulere en række nye bæredygtighedsmål, som skal være arvtagere for 2015-målene og følge op på Rio+20 konferencen om bæredygtig udvikling. Samtidig skal man nå til enighed om en ny aftale for udviklingsfinansiering. Med andre ord er 2015 det år, hvor vi kan sætte rammen for den verden, vi ønsker. Danmark er heldigvis helt i front i kampen for at sikre en bæredygtig planet.

Ved et FN-topmøde i New York i september 2015 skal verdenssamfundet vedtage en række nye mål for fattigdomsbekæmpelse og bæredygtig udvikling. Arbejdet har længe været i fuld gang. Ekspert i FN, Verdensbanken og fra mange lande har talt. Rugbrødsarbejdet er gjort. I det nye år starter forhandlingerne mellem FN's 194 medlemsstater om den endelige ramme, som verdens stats- og regeringschefer skal beslutte i september 2015.

Vi startede heldigvis ikke fra nul. De nye målsætninger er nemlig delvist arvtagere fra 2015 målene, der udspringer af FN's Årtusindeerklæring fra år 2000. Her formulerede verdenssamfundet otte mål for halvering af fattigdom, bekæmpelse af mørdedødelighed, adgang til skole og vand og bekæmpelse af HIV/Aids.

Målene udløber ved udgangen af 2015. Både i forhold til helt konkret opfyldelse og i forhold til forbedring af udviklingssamarbejdet har 2015-målene været banebrydende. Nogle mål er blevet indfriet, andre er godt på vej – men der er også områder, hvor

vi sakker bagud.

Vi har nået målsætningen om at halvere fattigdom, og der er i dag 700 millioner færre fattige end før. I dag går 9 ud af 10 børn i skole. Det er en stigning, men ikke en indfrielse af målsætningen om at alle børn skal i skole. Vi har med 2015-målene reddet millioner fra tuberkulose og malaria og skaffet 2,3 milliarder mennesker adgang til rent drikkevand. Den samlede internationale udviklingsbistand var i 2013 rekord høj og udgjorde 134 milliarder dollars. Det svarer dog kun til 0,3 % af de udviklede landes BNI. Danmark er stadig sammen med fire andre lande, de eneste som lever op til FN's mål om at yde 0,7 % af BNI i udviklingsbistand.

Vi er med andre ord godt på vej, men ikke i mål. Det er vigtigt, at de nye mål adresserer 2015-målenes åbenlyse mangler. De nye mål vil i højere grad have fokus på at sikre en bæredygtig udvikling socialt, økonomisk og miljømæssigt. De vil også være globale i fokus og ikke blot være rettet mod udviklingslandene. Der er altså tale om en meget bredere dagsorden. Vores miljø er under pres, CO₂-udslippet er stadig stigende, og uoverskuelige mængder skov og vandressourcer går tabt. Mødre dør stadig i barselssengen, og der er ikke opnået ligestilling. Hvert syvende menneske på jorden går stadig sulten i seng, og 162 millioner børn lider stadig af kronisk underernæring.

Et af 2015-målenes største resultater var, at de samlede udviklingsaktørerne bag otte forholdsvis simple og konkrete målsætninger. Mål om henholdsvis sundhed, fødevarer sikkerhed og vand banede vejen

for globale partnerskaber og mobiliserede ressourcer hertil. Flere aktører som virksomheder, nye donorer i vækstøkonomier, fonde og pensionskasser har meldt sig ind i udviklingssamarbejdet og bidrager, der hvor de har kompetencer. Med 2015-målene blev udviklingssamarbejdet afmystificeret og inkluderende – og det er helt afgørende.

Nu er tiden kommet til at sætte nye mål for verdens udvikling i næste generation. Det skal være mål, der forener bekæmpelse af fattigdom med bæredygtig udvikling. Vi kan faktisk blive den generation, der udrydder ekstrem fattigdom. Det vil kræve en målrettet indsats. Men vi kan, og vi skal. Det vil kræve økonomisk vækst, der skaber jobs og bygger på en grøn økonomi. Væksten skal ske, uden at vi ødelægger og overudnytter verdens naturressourcer. Det sikrer, at resultaterne er bæredygtige – økonomisk, socialt og miljømæssigt.

De danske prioriteter er inden for uddannelse, kvinders rettigheder, fred og sikkerhed samt klima.

Vi skal sikre, at alle børn får en uddannelse, og at kvinder og piger har lige rettigheder og kan bestemme over egen krop. Fred og sikkerhed skal være en integreret del af den kommende dagsorden, fordi halvdelen af verdens fattige lever i lande præget af konflikt og skrøbelighed. Og grønne og klimavenlige løsninger skal være med til at sikre både velstand og sikkerhed og samtidig bidrage til at skabe arbejdspladser og indtægter i Danmark.

Målene bliver globale. De kommer til at gælde for Mozambique såvel som for Danmark. De udfordringer, vi står over for i dag, kan nemlig kun løses ved, at vi alle trækker i samme retning. Vi ved alt for godt, at klimaudfordringerne ikke respekterer grænser. Situationen i Syrien og Irak er en uhyggelig påmindelse om det samme. Vi skal også fra dansk side være solidariske med verdens fattigste lande og hjælpe med at bekæmpe fattigdom og sikre bæredygtig udvikling.

Vi er allerede godt på vej med en ny fælles dagsorden for hele verden. FN's åbne arbejdsgruppe om bæredygtighedsmål, som Danmark har været medlem af, er kommet med sin rapport med forslag til 17 bæredygtighedsmål. Der er mål i forhold til fattigdom og sult, ligestilling, vand, energi og klima. Der er tale om internationale forhandlinger med mange lande og tilgange. Det betyder, at ikke alt er kommet med, og ikke alt står lige så klart, som Danmark kunne ønske det. Den største udfordring lige nu er nok, at de 17 mål med deres mere end 160 delmål ikke ligefrem er en kioskasker. Det bliver afgørende at kunne forklare, hvad målene går ud på for at kunne mobilisere alle relevante aktører til handling.

Forhandlingerne er lige om hjørnet. Danmark skal

fortsat være med i front. Vi venter lige nu på FN Generalsekretær Ban Ki-moons rapport, der skal vil være grundlaget for de mellemstatslige forhandlinger fra januar til september 2015. Vi arbejder intenst i New York og via vores ambassader rundt i verden på at skabe og fastholde alliancer på samtlige danske prioriteter. Vi samarbejder med EU, men forsøger samtidig at undgå de klassiske 'blokdannelser', hvor EU og andre vestlige lande kæmper imod udviklingslandene organiseret i G77.

En udfordring er at fastholde de danske prioriteter, en anden er at få skabt de nødvendige alliancer. Her er tillid afgørende, og de vestlige lande skylder udviklingslande indrømmelser på et par fronter. Vi skylder at lave international politik, der sikrer bæredygtighed og fattigdomsbekæmpelse. Det betyder blandt andet en mere fair handelspolitik og tiltag for at bekæmpe skattesvindel og illegale kapitaloverførsler. Ligeledes mangler de fleste af verdens donorer at leve op til forpligtelsen om at yde 0,7 % i udviklingsbistand.

Netop derfor afholdes der i juli i Addis Abeba en konference om udviklingsfinansiering. Danmark vil her arbejde for, at samtlige udviklede lande overholder 0,7-målet, at involvere den private sektor i højere grad i udviklingssamarbejdet – og vi vil arbejde for at forbedre politikker og rammebetingelser for udvikling, heriblandt skattesystemer. Det skal give udviklingslandene adgang til flere ressourcer og sikre en bedre udnyttelse af ressourcerne. Danmark er solidarisk. Det vil sikre en bæredygtig planet og den verden, vi ønsker.

Artiklen er skrevet af:

Mogens Jensen
Handels- og
Udviklingsminister

BRUG ÅRETS NATURVIDENSKABSFESTIVAL

til at sætte fokus på FN's udviklingsmål

Af: Camilla Lund Mikkelsen

Fig. 1. Dansk Naturvidenskabsfestival er en unik mulighed for at motivere børn og unge til at udforske, forstå og forandre verden gennem science. Foto: Sanne Vils Axelsen

Hvordan er det gået med at mindske fattigdom og sænke børnedødeligheden? Er det lykkedes os at bekæmpe udbredelsen af HIV/AIDS? Dansk Naturvidenskabsfestival 2015 er en oplagt anledning til at sætte fokus på FN's udviklingsmål.

For femten år siden satte 189 statsledere sig sammen og formulerede en erklæring, der skulle sikre en værdig og bæredygtig fremtid for hele verdens befolkning. Nu er vi nået til det skelsættende år 2015, hvor tiden for at nå målene løber ud. Hvordan ser status så ud i dag? Er målene nået, og hvilke konsekvenser har det, om de er blevet indfriet eller ej? Når Dansk Naturvidenskabsfestival fejres over hele landet i uge 39, får du rig mulighed for at sætte særligt fokus på FN's udviklingsmål i geografiundervisningen.

Mål for at bevare vores "Vidunderlige vilde verden"
Årets tema for Dansk Naturvidenskabsfestival er "Vidunderlige vilde verden", og det er unægteligt nogle vilde udfordringer, vores vidunderlige verden står over for. Med de otte 2015-mål fulgte en række målbar delmål, som gør det muligt at følge med i, hvordan det er gået med at løse udfordringerne. Brug festiva-

lugen til at sætte fokus på de forskellige mål, der kan undersøges fra flere forskellige vinkler. For eksempel kan du lave en temauge på skolen, hvor I nedsætter en række udvalg af eksperter, som dykker ned i hvert deres mål. Hvordan er det egentlig gået med at sikre grundskoleuddannelse til alle? Hvilken betydning har konflikter og krige i verdens brændpunkter i forhold til at nå dette mål? Det hele kan rundes af med en samlet konference, hvor alle eksperterne mødes og formidler det, de har fundet ud af om deres respektive mål til resten af skolen. Du kan også vende målene lidt på hovedet og spørge, hvad det betyder for vores verden, hvis vi rent faktisk når dem alle. Hvis vi mindsker børnedødelighed og fattigdom, hvad betyder det så for de stigende problemer med ressourceknaphed og overbefolkning? Hvordan sikrer man lige værdighed og muligheder uden at drive rovdrift på vores "Vidunderlige verden"? Undervisningen behøver ikke at begrænse sig til geografitimerne, da festivalen kan bruges som en god undskyldning for at arbejde på tværs af fagene. Med 2015-målene er det for eksempel oplagt at arbejde sammen med matematik og dykke ned i noget af det statistiske materiale, eller at inddrage samfundsfag og se på den rolle, politik spiller på denne arena.

En festival for science

Visionen bag Dansk Naturvidenskabsfestival er at motivere så mange børn og unge som muligt til at udforske, forstå og forandre verden med science, og her er fokus på FN's udviklingsmål blot én blandt mange muligheder. Med temaet "Vidunderlige Vilde Verden" er det kun fantasien, der sætter grænser. Sæt fokus på vilde vejrphenomener eller vulkaners imponerende udbrud. Mangler du inspiration, så tag udgangspunkt i den håndtegnede mindmap, som rummer ideer til, hvordan du kan beskæftige dig med årets tema. Download mindmappen via festivalens hjemmeside, som også rummer en masse spændende inspirationsmateriale.

Fig. 2. Årets mindmap sætter gang i inspirationen til 2015-temaet: Vidunderlige Vilde Verden. Tegning: Ea Eskildsen.

Hvert år danner Dansk Naturvidenskabsfestival desuden rammerne om et MasseEksperiment, hvor eleverne er med til at indsamle data til ny forskning. Når eleverne selv er aktive i processen, får de dem en konkret oplevelse af, hvordan de kan udforske, forstå og forandre verden med science. Alle kan tilmelde sig MasseEksperimentet, og det er gratis at deltage – du skal bare huske at indtaste jeres resultater inden deadline.

Hold festival med eksterne samarbejdspartnere

Festivalen kan også bruges til at komme ud af klasse-lokalet og se, hvordan science er en del af hverdagen på flere måder, end man lige går og tror. Det er en god anledning til at samarbejde med lokale virksomheder eller institutioner, som kan involvere eleverne i hverdagsscience. Er der for eksempel en vindmøllefabrik i nærheden, så kan det være, de vil være med til at lave en festivalaktivitet om vindenergi og effektivisering af møllevinger.

Mange ungdomsuddannelser bruger også festivalen til at arrangere inspirerende brobygningsforløb, som både er givende for grundskolerne og ungdoms-

Fig. 3. Brug Naturvidenskabsfestivalen som en anledning til at rykke ud af klasseværelsets komfortzone og arbejde med hverdagsscience. Foto: Carsten Andersen

uddannelserne. For grundskolerne er det en mulighed for at arbejde med konceptet 'åben skole', mens gymnasierne kan promovere deres scienceprofil, samtidig med at deres elever får stivet formidlingsevnerne af. Både grundskoler og ungdomsuddannelser kan også benytte sig af den gratis foredragsordning "Videnskaben på besøg", hvor en engageret fagmand eller -dame bevæbnet med en inspirerende viden og passion for sit fag kommer og fortæller om alt fra iskerneboringer til overbefolkning. Ordningen er meget populær, så skynd dig at booke dit favoritforedrag, inden det bliver revet ned af hylderne. Der bliver åbnet for bestilling af foredrag i midten af maj 2015 på www.naturvidenskabsfestival.dk.

Søg støtte til din festivalaktivitet

Har du en idé til en innovativ festivalaktivitet, som mangler det sidste økonomiske rygstød for at blive en realitet? Så kan du søge om tilskud fra Nordea-fondens naturvidenskabelige festivalpulje, der giver støtte til engagerende og innovative festivalaktiviteter, der sætter fokus på naturvidenskab, teknologi eller sundhed i forbindelse med Dansk Naturvidenskabs-

Fig. 4. Lærerruddannelsen på Metropol i København holder naturvidenskabsfestival for de lokale skoler.
Foto: Carsten Andersen

festival. Alle har mulighed for at søge op til 15.000 kr., uanset om det er til et stort brobygningsarrangement med 400 tilmeldte, eller om det er en aktivitet, der foregår i en enkelt klasse i løbet af én dag i festivalugen. Får du støtte fra Nordea-fonden, oprettes din aktivitet også automatisk i festivalens kalender, hvor du dystet med andre projekter om at blive Året Festivalaktivitet. Alle kan deltage i konkurrencen uafhængigt af støtte fra Nordea, det kræver blot, at du opretter din festivalaktivitet i kalenderen på <http://naturvidenskabsfestival.dk/kalenderen>. Det er også i festivalkalenderen, du kan finde oplysninger om arrangementer i lokalområdet, som er åbne for besøgende i festivalugen.

Del dine festivalminder

Har I på din skole lavet en innovativ workshop om FN's udviklingsmål, haft besøg af inspirerende fagfolk gennem "Videnskaben på besøg" eller været til fagligt brobygningsarrangement? Så del ud af jeres minder og erfaringer på Dansk Naturvidenskabsfestivals side på Facebook eller Instagram. ■

Fakta:

Om Dansk Naturvidenskabsfestival

- Dansk Naturvidenskabsfestival afholdes hvert år i uge 39
- Temaet for festivalen i 2015 er "Vidunderlige vilde verden"
- Læs mere, bliv inspireret og tilmeld dig aktiviteter på www.naturvidenskabsfestival.dk
- Følg os på [facebook.com/naturvidenskabsfestival](https://www.facebook.com/naturvidenskabsfestival) eller på Instagram med: @naturvidenskabsfestival og #scienceisfuturedk

Artiklen er skrevet af:

Camilla Lund Mikkelsen
Ansæt ved Danish Science
Factory og studerende ved
Roskilde Universitet.

MÅNEDENS LINK

På denne hjemmeside kan du finde alt nyttig information vedrørende 2015 målene på dansk:

www.2015.dk

Dagens Geograf

Navn: Jette Gottlieb

Alder: 66

Uddannelse: Cand. Scient. Geografi (og Samfundsfag) samt tømrer

Stilling: Vejleder i A-kasse

Bopæl: Christianshavn, København. Jeg bor i kollektiv på 38. år, - et kollektiv som er en del af et bofællesskab. Vi bor i en ejendom, som vi selv har istandsat for 40 år siden og stadig vedligeholder.

Derudover er jeg politisk engageret og har også siddet i folketinget for Enhedslisten i 7 år.

[1. Hvorfor begyndte du at læse geografi?]

Jeg har flere gange i livet lavet store spring i mine aktiviteter. Da jeg blev student efter 12 års skolegang i København, tog jeg plads på en gård i Vestjylland. Jeg blev meget interesseret i landbrug og i spillet mellem natur, produktion og kultur. Så jeg startede geografistudiet med interesse for bl.a. jordbundsdannelse og morfologi, men drev hurtigt i retning af kulturgeografien, produktions og socialgeografi – og ikke mindst byplanlægning.

Efter 10 år som geografilærer i gymnasiet sprang jeg igen. Sagde op og gik i lære som tømrer. Jeg indrømmer, at det nok byggede mere videre på min interesse for byplanlægning end på min overordnede interesse for spillet mellem natur og samfund.

[2. Hvad er geografi for dig?]

Jeg opfatter geografi som et meget åbent og bredt fag, der som et af de eneste "logi-er" og "grafi-er" formår at forbinde natur og samfund i et teoretisk spil. Både produktivkræfternes udvikling og skabelse af produktionsforhold kan analyseres og beskrives af geografer. Spillet mellem forskellige samfundsformationer. I- og ulande ligeså. Selv skrev jeg speciale om skibsproduktionen i Danmark!

[3. Hvem/hvad har været din største inspirationskilde ud i geografien?]

Det ovenfor nævnte spil mellem natur og samfund var det, der inspirerede mig mest, men skal jeg nævne en person, må jeg sige, at jeg altid har været inspireret af Alfred Wegener. Hans stædige holden

fast i, at hans iagttagelser var virkelige, til trods for modstand og latterliggørelse, og til trods for at han ikke kunne finde de kræfter, der kunne forklare kontinentaldriften. (Jeg tillader mig at betragte Wegener som en almen Geo-mand).

Det har interesseret mig, siden jeg i 3. klasse i folkeskolen blev besnæret af skolens vægkort, til jeg i 1967 deltog i et skummelt kollokvium i Geologisk Instituts kælder, på et tidspunkt hvor pladetektoniske teorier på ingen måde var godkendt "på bjerget".

Min geointeresse har været bred og mangesidet!

[4. Hvad ser du som det 'hotteste' geografi-emne i øjeblikket?]

Jamen der er jo rigtig mange! By og Landsplanlægning: skal vi lade økonomiens centraliseringsprocesser bestemme over vores samfunds spatiale (geografiske) ansigt?

Vand balance. Kan vi sikre tilstrækkeligt med vand globalt. Klimaforandringer. Energiformer. Kan geografisk forskning og aktivitet bidrage til at efterlade kloden til kommende generationer med muligheder, der ikke er ringere end dem vi overtog?

[5. Hvor ser du dig selv om ti år?]

Ja det er lige det! Jeg tror sørme at jeg er pensionist men stadig aktivist.

I år 2000 præsenterede FN otte konkrete bud på, hvordan man kan bekæmpe fattigdom og opnå bæredygtig udvikling i verden. De otte mål var tidsbestemt til år 2015. Nu står vi her så – i år 2015. FN's Generalsekretær Ban Ki Moon har allerede præsenteret 17 nye udviklingsmål, der har år 2030 som deadline.

Men hvordan gik det egentlig med at få opfyldt de oprindelige otte mål? Hvad er det, der fokuseres på fremadrettet? Og hvorfor er det overhovedet vigtigt at beskæftige sig med fattigdom og ulighed i verden?

I det følgende opridses to ideer til, hvordan man kan arbejde med fattigdom og ulighed i undervisningen på 7.-9. klassetrin. Det overordnede mål med den første øvelse er at skærpe elevernes forståelse for begrebet fattigdom og få belyst nogle forskellige måder at måle fattigdom og rigdom på. I den anden øvelse gøres der status over 2015-målene.

Rigtig god fornøjelse med undervisningen!

Iben M.H. Højsgaard
Cand.scient. i
geografi
Adjunkt på
Professionshøjskolen
Metropol

IDEER TIL UNDERVISNINGEN

Fattigdom i verden

OPGAVE 1: HVAD ER FATTIGDOM?

Introduktion:

Når man lever i et rigt samfund, kan det være utrolig svært at gøre sig forestillinger om fattigdom. Hvordan er det at leve i fattigdom? Og hvad vil det egentlig sige at være fattig? Inden for de seneste år har der bl.a. været gentagne diskussioner i danske medier om relativ fattigdom. Findes der f.eks. fattige mennesker i Danmark?

I denne øvelse skal eleverne arbejde mere indgående med begrebet fattigdom – både i global og dansk kontekst.

Øvelsen sigter mod følgende mål:

Kompetencemål:

- Der arbejdes inden for kompetenceområdet Modellering.

Færdigheds- og vidensmål:

- Der arbejdes med målparrene under Globalisering – fase 2.

Læringsmål:

- At eleverne har viden om forskellige mål for velstand.
- At eleverne kan forklare og give eksempler på forskellen mellem absolut og relativ fattigdom.
- At eleverne kan komme med bud på, hvorfor nogle lande bliver fattige og andre bliver rige, samt hvordan rige og fattige lande fordeler sig i verden.

Tidsforbrug:

3-4 lektioner (å 45 minutter)

Tips til læreren:

Øvelsen kan med fordel indgå i et tværfagligt samarbejde med bl.a. samfundsfag, hvor fokus lægges på social ulighed i Danmark og verden, matematik f.eks. som led i at arbejde med budgetlægning og/eller statistisk materiale eller biologi, hvor fokus f.eks. lægges på kroppens næringsbehov.

Materialer:

- Globalis.dk
- The World Factbook – CIA: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>
- The World Bank: <http://data.worldbank.org/about/country-and-lending-groups>
- Globalskole.dk
- Worldmapper.org
- www.dr.dk/skole/Geografi/Hvorfor_fattigdom/Forside.htm

- verdensbedstenyheder.dk
- Evt. nemlig.com
- Evt. filmen: Den usynlige arv
- Computer eller mobiltelefon

Fremgangsmåde:

Lektie hjemme

- Bed eleverne om at se filmklippet: "Fattigdom til debat". Filmklippet varer ca. 4 minutter og kan findes her: <http://www.dr.dk/skole/mediaitem/urn:dr:mu:programcard:50bfde9b860d9a242c217dd0>
- Bed eleverne om, mens de ser filmklippet, at overveje, hvordan de vil definere fattigdom.
- Bed eleverne om at overveje, om der findes fattige mennesker i Danmark? Hvorfor/hvorfor ikke? og om der er forskel på at være fattig, alt efter hvor i verden man lever?
- Bed eleverne om at lave en liste over, hvad de ville købe ind på en uge, hvis de skulle leve for ca. 7 kr. om dagen, hvilket svarer til FN's fattigdomsgrænse. Denne del af øvelsen kan evt. afvikles i forbindelse med den understøttende undervisning. Eleverne kan f.eks. få lov til at gå ned i det nærmeste supermarked og undersøge forskellige priser, eller de kan gå ind på web-supermarkedet nemlig.com

Pararbejde

- Indled timen med at lade eleverne prøve kræfter med "Shop for a dollar". "Shop for a dollar" findes nederst på: www.dr.dk/skole/Geografi/Hvorfor_fattigdom/Forside.htm. Her skal eleverne virtuelt forsøge sig med at handle ernæringsmæssigt fornuftigt ind til en uge, når de samtidig lever på fattigdomsgrænsen.

I plenum

- Tal i plenum med eleverne om deres lister, som de har lavet som lektier, og hvordan det gik dem på "Shop for a dollar". Diskuter f.eks.:
 - o Hvad vil det sige at være fattig? (Afdæk elevernes forforståelse ved at lave et fælles mindmap på tavlen)
 - o Hvad vil det så sige at være rig?
 - o Hvordan mon man lever, når man kun har overskud til at fokusere på næste måltid?
 - o Om eleverne har et bud på, hvordan man kan måle fattigdom?

I grupper

- Lad eleverne undersøge forskellige mål for rigdom/fattigdom.
- Inddel eleverne i grupper, og kald f.eks. grupperne for A, B, C, D...

- Tildel hver gruppe et begreb, og bed gruppen gå på nettet og undersøge, hvad begrebet dækker over. Bed dem samtidig overveje fordele/ulempes ved at anvende netop deres begreb som mål for rigdom/fattigdom. Forslag til begreber kunne f.eks. være: BNP, BNI, MPI, HDI, IHDI, fattigdomsgrænse (national fattigdomsgrænse /FN's fattigdomsgrænse) og lykkeindeks. De fleste af begreberne står forklaret på bl.a. globalis.dk.
- Når eleverne har fået undersøgt deres begreb, skal grupperne blandes til nye grupper, så der er mindst én person fra hver af de oprindelige grupper i de nye grupper. Nu skal hver elev fungere som ekspert på netop sit begreb. Bed eleverne om at forklare deres begreber for hinanden i de nye grupper.
- Lav en kort fælles opsamling, hvor I lige igen ridser begreberne op.

I plenum

- Inddel klassen i tre grupper, der hver skal repræsentere henholdsvis lavindkomstlande, mellemindkomstlande og højindkomstlande.
- Bed eleverne om at undersøge 1-2 lande i deres kategori og efterfølgende kort præsentere landet/landene for resten af klassen. Eleverne skal i sagens natur have fokus på landets/landenes økonomiske forhold, men bør også skele til befolkningssammensætning, naturgrundlag mv. Der kan findes information om lande på globalis.dk, The World Factbook og The World Bank (de to sidstnævnte hjemmesider kræver, at eleverne har forholdsvis gode engelskkundskaber)
- Diskuter i fællesskab, hvorfor mon nogle lande er blevet rige og andre fattige, samt hvilke konsekvenser fattigdom kan have. Kan fattigdom hænge sammen med et lands klimatiske forhold, skæve handelsmønstre, kolonisering etc.? Der kan bl.a. findes inspiration til diskussionen her: www.globalskole.dk/index.php/Rig-og-fattig-Ligheder-og-uligheder-18.html
- Bed eleverne om at beskrive et kort over fordelingen af verdens rige og fattige lande. Tag f.eks. afsæt i et kort fra worldmapper.org eller i disse kort fra globalis.dk:
 - o <http://www.globalis.dk/Statistik/BNP-per-indbygger>
 - o www.globalis.dk/Statistik/IHDI-afsloerer-for-skellene

Pararbejde/i plenum

- Lad eleverne kort diskutere indbyrdes, hvad de tror, forskellen er på relativ fattigdom og absolut fattigdom.

- Bed samtidig eleverne argumentere for, om man kan være fattig i Danmark.
- Lav en fælles opsamling.
- Se evt. filmen: Den usynlige arv fra dr.dk/undervisning: www.dr.dk/tv/se/hvorfor-fattigdom-2/hvorfor-fattigdom-fattige-danske-boern-den-usynlige-arv#!/

Filmen varer ca. 43 minutter og handler om fattige børn i Danmark. Det kan for nogle elever være en film, der kommer meget tæt på deres egen livssituation, så man bør som lærer overveje nøje, om der er elever i klassen, der vil blive sårede eller kede af at se filmen. Under alle omstændigheder bør man med hensyntagen til elevsammensætningen i klassen være meget bevidst om, hvordan filmen introduceres og efterbehandles – og om man overhovedet vil vise den i klassesammenhæng eller blot vil bruge den selv som baggrundsinformation.

OPGAVE 2: 2015-MÅLENE OG 2030-MÅLENE

Introduktion:

I denne øvelse skal eleverne undersøge, hvad status er på 2015-målene. Hvilke mål har der været? Og hvor langt er vi med at nå målene? Derudover skal eleverne undersøge indholdet i de nye mål, som blev præsenteret i december 2014. Hvilke udviklingsmål arbejdes der med fremadrettet?

Øvelsen sigter mod følgende mål:

Kompetencemål:

- Der arbejdes inden for kompetenceområdet Modelering.

Færdigheds- og vidensmål:

- Der arbejdes med målparrene under Globalisering – fase 2.

Læringsmål:

- At eleverne får viden om, hvad verdenssamfundet gør for bl.a. at komme fattigdommen til livs.
- At eleverne kommer med bud på deres egne idéer til, hvordan ulighed i verden kan mindskes.
- At eleverne får indblik i, hvad verdens ledere fremadrettet har tænkt sig at fokusere på i forbindelse med at mindske ulighed i verden.

Tidsforbrug:

1-2 lektioner (å 45 minutter)

Materialer:

- Verdensbedstenyheder.dk herunder Verdens Bedste Nyheder nytårsavis 2015

- Globalis.dk
- 2015.dk
- Dk.undp.org
- Hæftet: 2015-målene Introduktion: <http://o3v.dk/wp-content/uploads/2014/01/2015-infoh%C3%A6fte.pdf>
- Computer eller mobiltelefon

Fremgangsmåde:

I grupper

- Inddel klassen i otte grupper
- Tildel hver gruppe et af de otte 2015-mål
- Bed grupperne om, med afsæt i fx globalis.dk/statistik/2015-Maalene, Verdens Bedste Nyheder nytårsavis 2015: <http://o3v.dk/wp-content/uploads/2014/01/2015-infoh%C3%A6fte.pdf> at undersøge deres tildelte mål og besvare følgende spørgsmål:
 - o Er målet nået?
 - o Hvilke tiltag har man gjort for at nå målet?
 - o Er det realistisk at nå målet, hvis det ikke allerede er nået?
- Lad grupperne kort præsentere det, de har fundet ud af, for resten af klassen.

I plenum

- Lav en fælles opsamling, hvor I diskuterer gruppernes præsentationer og samtidig kan komme ind på, om fattigdom kan mindskes samtidig med at uligheden i verden øges, samt hvorfor ulighed kan være et problem.

I grupper

- Bed de samme grupper som før om at komme med forslag til, hvad de synes, der bør fokuseres på fremadrettet i arbejdet med en ny global udviklingsdagsorden. De skal kunne argumentere for deres forslag.

I plenum

- Diskuter i fællesskab gruppernes forslag til en ny global udviklingsdagsorden.

Individuelt

- Bed eleverne læse om de nye post-2015-mål på: http://www.dk.undp.org/content/denmark/da_dk/home/post-2015/overview.html

I plenum

- Diskuter i fællesskab forskelle/ligheder mellem elevernes forslag og de 17 nye udviklingsmål, FN har fremsat.

Af: Rikke Schielder

GEODATA GØR SIT INDTOG I ANDRE BRANCHER

Geografisk information er ikke længere kun forbeholdt eller relevant for en lille kerne centreret omkring kartografi, fotogrammetri og geografi, men breder sig stødt til andre områder af samfundet. Det viste årets Kortdage i Aalborg, som samtidig var en markering af 40 år med konferencen.

Når geodata-branchen en gang om året mødes på Kortdage for at tale om nye tendenser, få faglige input, vise nye produkter og netværke er formen og indholdet en afspejling af netop branchen i dag. Derfor var der i 2014-udgaven af Kortdage et meget bredt program, som er en indikator på, hvordan geodata efterhånden spiller en rolle i mange grene af samfundet.

Hjemløse og sundhed

Et eksempel er et projekt fra Odense Kommune, hvor de har udstyret hjemløse med gps'er for således at kunne kortlægge deres bevægelsesmønstre gennem i byen. På den måde, fortalte boligstrategisk konsulent i Odense Kommune, Tom Pedersen Rønning, som var en af hovedtalerne ved Kortdage 2014, kan kommunen i højere grad lave tiltag, der hjælper f.eks. denne gruppe borgere til en bedre hverdag.

Ishøj og Høje Taastrup Kommuner fortalte om deres erfaringer med SundhedsGIS og hvilke gevinster det har givet sundhedsindsatserne i kommunerne, og Københavns Kommune fortalte om deres smart City-projekt – et projekt, der i øvrigt lige har vundet World Smart Cities Award.

SKAT og forsyning

Også i relation til forsyningsbranchen og den finansielle sektor viste Kortdage, hvordan geodata breder sig. Forløbene har dog også haft en anden vigtig funktion: "Det har været et mål at skabe dedikerede spor, hvor et emne bliver belyst fra flere forskellige vinkler – det viser dels bredden, men giver samtidig også dybde til en sektor eller branche," siger formanden for Kortdagsudvalget, Bo Grave.

Fig. 1. Tom Rønning Pedersen om hjemløse og gps

Fig. 2. Vinderne af gymnasiekonkurrencen

Netværk og nye kræfter

Centralt for konferencen er muligheden for at skabe eller udvide sit netværk. Og med mere end 700 deltagere var der god mulighed for både faglige og sociale diskussioner. 100 ud af de 700 deltagere var sædvanen tro studerende, både fra gymnasier og universiteter, som på anden-dagen deltog i 'De studerendes dag'. Det er for Geoforum, som arrangerer Kortdage, vigtigt, at de nye generationer af medarbejdere i geodata-branchen også er med. Det gælder både, fordi de får en fornemmelse af den faglighed og de muligheder, der er, og også, fordi de selv byder aktivt ind og bidrager med ny viden og gode input til den garvede del af deltagereskaren. Det gør de dels ved gymnasiekonkurrencen og med oplæg fra de universitetsstuderende.

Artiklen er skrevet af:

Rikke Schielder
Kommunikations-
medarbejder, Geoforum

EN VERDEN TIL FORSKEL

GO Forlag i 40 år

Af: Bo Hildebrandt

En gruppe af dedikerede undervisere fra forskellige geografifaglige miljøer, følte i 70'erne trang til at gøre noget godt og nyt for faget geografi. Motivationen var at frembringe materialer på et højt fagligt niveau til undervisning i faget og at styrke den almene interesse for de geografiske discipliner.

Pionerfasen

De første tanker om et decideret forlag med læremidler til geografiundervisningen, blev luftet allerede 5 år efter Geografforbundet blev stiftet i 1970 – altså i 1975. På dette tidspunkt eksisterede der et meget aktivt og kreativt fagligt miljø på det, der dengang hed Danmarks Lærerhøjskole (DLH), samt på de geografiske institutter på universiteterne.

Det var især samarbejdet med Geografisk Institut på DLH, som var begyndelsen til flere udgivelser. Det var en oplagt mulighed at danne et decideret forlag på grundlag af særnumre af Geografforbundets blad, Geografisk Orientering.

Så i 1975 blev Geografforlaget (nu GO Forlag) stiftet og allerede i efteråret samme år havde Poul Holmelund (første redaktør af Geografisk Orientering) og lektor i geografi på Zahle Seminarium) et særnummer af bladet klar. Det var Ove Biilmanns "Fagdidaktik", som Poul Holmelund og Nils Hansen ville prøve at sælge frem for at sende det gratis ud til foreningens medlemmer, reelt den første udgivelse fra GO Forlag! I 1976 udkom de næste syv udgivelser. Af dem bør nok nævnes "Læseplan for geografi i Folkeskolen", som var

tænkt som en inspiration ved siden af Direktoratet for Folkeskolens læseplansudkast.

Ved generalforsamlingen i Geografforbundet i 1974 var Nils Hansen blevet valgt som ny formand efter foreningens første formand Hans Henrik Weiergang. Da Nils Hansen sammen med Poul Holmelund, var en af drivkræfterne i starten af forlaget, blev det i begyndelsen til en almindelig aktivitet under foreningen, for ikke at blande pengesagerne sammen med foreningens, blev GO Forlag til en erhvervsvirksomhed, Den selvejende institution Geografforbundets fond, i daglig tale kaldet Geografforlaget. Forlagets adresse blev af praktiske grunde lagt i Brendstrup på Fyn, hvor formanden Nils Hansen boede. Der havde været ret stor diskussion i styrelsen i Geografforbundet om navnet, men man endte med Geografforlaget, kort og godt.

I Brenderup startede Nils Hansen og hustru, Hanne F. Hansen, med at holde styr på salget ved hjælp Nota-blok, papkasser, kolonnebøger etc. – nu var der nemlig pludselig bøger, der skulle findes lagerplads til, sælges og distribueres. I starten blev bøgerne opbevaret i familiens garage, som blev isoleret, således at fugten ikke skulle ødelægge materialerne.

I starten udgav forlaget en række små og – alt for billige - hæfter til både folkeskolen og gymnasiet. Forfatterne var primært fra de faglige miljøer på DLH, KU og seminarierne. Den eneste markedsføring var gennem foreningens blad Geografisk Orientering. Ingen ansatte, ingen lønninger og ingen forfatterkontrakter de første par år.

Huset i Brenderup fungerede i mange år som hjemsted for forlaget, men på et tidspunkt fyldte boglageret så meget, at man var nødt til at udvide lagerkapaciteten. Derfor lejede man sig først ind i en del af maskinfabrikken "Brenderup Trailer's" gamle kontorbygning i Brenderup, men efter en kort periode, måtte man flytte til et baglokale hos den lokale trikotageforretning i Brenderup, senere (omkring 1985) overtog man hele forretningen, da den lukkede. I daglig tale blev det til "Damernes magasin" efter Korsbæk serien!

I 1980 kom det første store bogprojekt, "Flyfotoatlas" i et snævert samarbejde med forlaget Bygd. Der blev dannet et I/S (interessentskab) som sikkerhed for udgivelsen. Atlasset blev en stor succes, udkom i fire oplag og endda i en tysk udgave! Hermed var grunden lagt for forlagets fremtidige store succeser med atlas.

Der var nu kommet mere styr på kontorarbejdet, Hanne F. Hansen havde taget orlov fra Folkeskolen og fik nu løn for arbejdet med ekspeditionen af bøger. Snart var der også økonomi til en halvtids kontorassistent. Forlaget indkøbte den første pc'er – en Commodore + en nåleprinter og et administrationssystem, dermed kunne man sige, at pionertiden var slut!

Konsolideringsfasen

I 1983 planlagde forlaget et nyt geografisystem: GO – bøgerne. For at skaffe kapital oprettedes et anpartsselskab, hvor både medlemmer og Forbundet købte anparter à 500 kr. GO-bøgerne blev en stor succes, og det gav kapital til flere udgivelser.

1985 ville man forenkle denne konstruktion gennem at opkøbe alle anparter (på nær to), således at Geografforbundet næsten var enejer af Geografforlaget. Der blev derefter ansat en direktør, og det blev selvfølgelig Nils Hansen, og der blev valgt en bestyrelse, som man skal, når man er et anpartsselskab. Bestyrelsen valgtes som en del af Forbundets styrelse.

Op gennem 1980'erne skete der en markant for-

øgelse af udgivelserne med mange forskellige emner, for blot at nævne nogle enkelte: GO- Statistik, Ekskursionsvejledninger til København og Nordvestsjælland og selvfølgelig som nævnt det første geografisystem GO bøgerne. Med Årstidsbøgerne og Vi undersøger begyndte forlaget at udgive bøger til natur/teknik, før faget var indført i folkeskolen! Hermed var grundstenen lagt til alle de kommende års succes med udgivelser til endnu et fag. Man var fremsynet og havde gode kontakter til de rigtige fagpersoner og var massivt til stedet "i klasseværelserne".

Alle disse aktiviteter betød, at man måtte se sig om efter ny lagerplads, og i udkanten af Brenderup var en lagerhal til leje. Her flyttede forlaget til i 1993, og senere købte GO Forlag hallen og byggede en stor tilbygning. Her blev der pakket bøger og afsendt til kunderne med hjælp af familie og studenterhjelpe.

Til alle GO Forlags elevbøger findes meget udførlige lærerhåndbøger. Det var klart for ledelsen af forlaget fra starten, at disse vejledninger var vigtige, både for de linjefagsuddannede og ikke-linjefagsuddannede lærere i faget geografi, da der var og stadig er mangel på faglærere til de "små" fag.

Af andre væsentlige udgivelser i de første 10-15 år af forlagets levetid kan nævnes Østeuropaserien, Stenbøgerne og et system til natur/teknik.

I 1990 begyndte den store satsning på skoleatlas. Der manglede gode aktuelle atlas til både mellemtrinnet og udskoling, samt relevante atlas-opgaver. Det var starten på en lang række af udgivelser som efterhånden blev suppleret med Det første GO-atlas, der senere blev til GO atlas til indskoling. Alle atlas udkom i flere oplag. I 1998 blev der ligeledes udgivet et historisk atlas.

Det Store GO-Atlas blev senere udvidet til også at være et atlas for gymnasiet og HF nu med temaer fra forskellige lande.

Atlas har siden været en "Cash Cow" for forlaget. I dag anvender skolerne dog i stigende grad de digitale kort fra forlaget til de interaktive tavler.

Samtidig med at der kom mange nye udgivelser, kastede forlaget og Geografforbundet sig over et stort projekt – Danmark og Demokrati. I samarbejde med Demokratifonden rejste 12 danske geografiundervisere til Letland i 1991 for at fortælle om Danmark og det danske skolesystem og demokrati. I forbindelse med besøget fik forlaget udarbejdet en geografibog på engelsk om Danmark, men med et lettisk forord. Bogen blev fordelt som klassesæt på de skoler, der blev besøgt. Forud for de danske læreres besøg i Letland, havde Geografforbundet tilbudt danske skoler besøg af to lettiske gæstelærere, de medbragte en fakta kasse

om Letland - GO-projekt Letland, som forlaget havde fremstillet. Projektet blev støttet af tipsmidlerne. Efter mange år var kontoret i Brenderup blevet for trangt, så administrationen og redaktionen flyttede til øverste etage i det gamle Toldkammer i Odense i 1998 - 2000.

Der var dog også en anden årsag til, at man gerne ville flytte til større lokaliteter. Forlaget havde i 1999/2000 dannet et datterselskab - Skole@Media - som skulle varetage digitale produktioner for forskellige virksomheder, bl.a. DR.

I de samme år begyndte forlaget at markedsføre sig på det årlige Bogforum. Her havde man i nogle år en fast stand på balkonen, hvor Nils Hansen samt ansatte og forlagsbestyrelsen sørgede for, at der blev vist og solgt nogle af forlagets fortræffelige udgivelser. I dag deltager forlaget i mange store og små messer rundt om i landet. De to hovedmesser er i Århus og i København.

Allerede tidligt i forlagets historie blev skoler tilbudt kurser i diverse udgivelser. Redaktører, direktøren og forfattere rejste land og rige rundt med det glade budskab, som forlagets bøger jo er! Dette førte også til at forlaget etablerede et Geo-Consult, dvs. en lille intern kursusafdeling, som forsøgte sig med at sælge kurser af forskellig længde til skoler, kommu-

ner og Amtscentraler, især på natur/teknik området, hvor vores bøger i de år havde stor succes.

Nu var det tid til igen at se sig om efter et nyt domicil, Skole@Media voksede sig stor og i december 2003 flyttede man så til Rugårdsvej 55 i Odense. Hele administrationen og redaktionen samt Skole@Media flyttede ind i en del af det gamle frølager.

Ekspansionsfasen

Folketinget havde i 2004 - 2006 afsat penge i en "Naturfagspulje" til specielt Folkeskolen. Det betød, at der nu kunne gives tilskud til indkøb af undervisningsmaterialer, når blot kommunen gav et tilsvarende beløb! Heldigvis havde forlaget set skriften på væggen og havde et nyt geografi-system i støbeskeen som afløser af "GO Mosaik". Det nye system "Geotoper" var beregnet til 7.-9. klasse og til alles store tilfredshed fik dette nye system Undervisningsmiddelprisen i 2006, som blev uddelt på årets bogmesse.

I et samarbejde med GEUS, Miljøministeriet og Skov- og Naturstyrelsen bliver serien "Geologisk set" afsluttet med "Sjælland og øerne" i 2015. Seriens seks bind er mest beregnet til gymnasiet samt dedikerede lærere i Folkeskolen.

I disse år var bestyrelsen i forlaget stærkt optaget af et generationsskifte i ledelsen og Tim Lind Jensen overtog posten som direktør. Forlaget blev i 2006 omdannet til et aktieselskab, og de to sidste anparter blev opkøbt, således at Geografforbundet blev eneaktionær i Forlaget.

Tiderne var ikke så gunstige for mange små forlag i disse år, og GO Forlag fik nogle fordelagtige tilbud på at opkøbe restlagrene af bøger fra bl.a. Mellemfolkelig Samvirke. Senere i 2005/06 overtog man sammen med Dansk Læreforeningens Forlag Forlaget LM (senere Huset LM) Det var især specialundervisningsmateriale, langt fra forlagets kernefag, men der var et potentiale i dette forlag. Senere gik Dansk Lærereforening ud af projektet. I seks år afholdt Huset LM DAS (Det Al-

ternative Sorøsmøde), som blev styret af LM's tidligere forretningsfører, Erik Schmidt.

Da huslejen blev for dyr efter at Skole@Media var blevet solgt fra til Gyldendal, rykkede forlaget fra Rugårdsvej til Filosoffgangen i Odense i foråret 2007, samtidig skiftede forlaget direktør, Tim Lind Jensen blev afløst af Tove From Jørgensen.

Den Digitale fase

Den digitale generation af læremidler var nu ved at vinde indpas på forlagene. Samtidig skulle der dog stadig udgives gode og solide bøger til både geografi og natur/teknik, desuden blev historieserien afsluttet, og der blev startet en ny udgivelse af GO Atlas til de tre afdelinger i Folkeskolen samt gymnasiet.

Natur/teknik serien "Regnbuen" blev endelig afsluttet og der blev lavet et forsøg på det historiske plan med en tegneserie "Tidsmaskinen 1+2", hæfterne var tegnet af T. Capezzzone som lige nu (i 2014) er aktuel med en tegneserie om Dronning Margrethe den II., dog ikke udgivet af os!

Et stort værk så dagens lys i 2008, nemlig "Historisk – Geografisk Atlas" som blev til i et samarbejde med Det Kongelige Danske Geografiske Selskab, RUC, ÅU, Kort & Matrikelstyrelsen og De nationale Geologiske Undersøgelser for Danmark og Grønland.

Tiden var nu inde til at finde en afløser for det store geografisystem Geotoper, og Tove From Jørgensen satte et stort arbejde i gang med "Xplore – systemerne", i første omgang gjaldt det bøger til fagene geografi, biologi og fysik-kemi i 7. – 9- klasse, senere kom natur/teknik med. Derefter er det gået slag i slag med digitale udgaver af de omtalte bøger, altså e-bøger!

Udviklingen har ført Xplore endnu videre, en helt ny generation af interaktive læremidler er dukket op, hos GO Forlag er de blevet til "iXplore", som består af fem systemer iXplore Natur/teknik, iXplore Geografi, iXplore Biologi, iXplore Fysik-Kemi og iXplore Matematik.

Da Regeringen har afsat en central pulje til støtte af kommunernes indkøb af digitale læremidler til Folkeskolen i perioden 2012-2017 har forlaget tilpasset de digitale læremidler, så de lever op til Undervisningsministeriets kriterier for at blive tilskudsberettiget.

En af de store satsninger i denne forbindelse, har været at udvikle kortportaler, "GO Kort", til både grundskolen og Gymnasiet. GO Kort opdateres løbende og tilføres nye faciliteter.

Den digitale verden er selvfølgelig også nået til gymnasiet, i forbindelse med den nye naturgeografisite iNaturgeografi, som er en digital grundbog med mange ressourcer til stx og hf. Grundbogen "Naturge-

ografi – vores verden" opnåede i 2013 at blive nomineret til årets Undervisningspris som en af de tre udvalgte.

I 2010 blev lageret i Brenderup solgt og al distribution overgik til den ene af de to store aktører på bogmarkedet, DBK. Året efter flyttede forlaget endnu en gang og nu til større lokaler i København tæt ved hovedbanegården, Anker Heegaardsgade 2.3.

I denne kronologiske historiske oversigt er der slet ikke nævnt alle de udgivelser, som forlaget har på samvittigheden, der er bl.a. en del bøger til seminarieuddannelsen, den seneste er en fagdidaktisk grundbog "Geografiundervisning" fra 2011. Forlaget har samlet set udgivet over 500 titler i de 40 år – slet ikke så ringe endda!

For yderligere informationer: www.geografforlaget.dk

Artiklen er skrevet af:

Bo Hildebrandt

Medlem af
forlagsbestyrelsen.

KOM GRATIS TIL SCIENCE I FORUM 26.-28. APRIL

Den årlige naturvidenskabelige talentkonkurrence Unge Forskere er ved at nå sit klimaks. I tre dage i slutningen af april kan du komme gratis til Science i Forum og opleve kulminationen på Unge Forskere – den store finale. Du kan således bl.a. opleve 100 fantastiske naturvidenskabelige projekter skabt af børn og unge, og være med når vinderne af Unge Forskere kåres. Alt er gratis og du og din klasse kan frit besøge alle stande og events i den store Science & Technology udstilling.

Tre gratis dage med fantastiske projekter og en kæmpe Science & Technology udstilling

Science i Forum er både vært for den store finale i Unge Forskere og den store Science & Technology udstilling. Der er således meget at komme efter både for deltagerne, men i høj grad også for alle os andre. Til sidste års udstilling gik 5.000 besøgende gennem Forums indgangsdøre. Under hele den store tredages event er det gratis at deltage og besøge de mange oplevelses-stande, hvor man både kan møde alle finalisterne i Unge Forskere med deres forskellige projekter og visioner. Men Science i Forum er også alle de andre stande og events, hvor virksomheder og organisationer skaber oplevelser og inspiration inden for bl.a. geografi og hele det øvrige naturvidenskabelige felt. Om

tirsdagen vil den store præmieoverrækkelse finde sted, hvor vinderne vil blive kåret af protektor HKH Prins Joachim og Undervisningsminister Christine Antorini. Der vil blive overrakt en lang række priser med en samlet præmiesum på 250.000 kr. Årets lærer vil blive afsløret og mange deltagere vil få overrakt særpriser og rejser til internationale konkurrencer.

Unge Forskere – vind med hjernen

Unge Forskere er den store nationale årlig talentkonkurrence indenfor naturvidenskab og teknik for børn og unge i hele Danmark. Konkurrencen bliver i år afholdt for 26. gang og mere end 1.500 elever fra grundskoler og ungdomsuddannelser deltager hvert år. Sidste år kom der bl.a. 774 ide-tegninger til Min Vilde Idé og 440 indsendte Unge Forskere-projekter, der for grundskolens elever spændte vidt fra "Universet Big Bang og kosmologi" over "Grøn energi" til "En afløbs-skraldespand".

Styrken ved Unge Forskere er, at man kan tage udgangspunkt i allerede planlagt projektarbejde med klassen, og først når de færdige produkter ligger klar, behøver beslutte sig for om eleverne skal stille op til Unge Forskere. 200 af de indsendte projekter bliver så inviteret med til de fem regionale semifinaler i slutningen af marts. Og ud af disse er nu de 100 bedste projekter tilbage, hvor vinderne så skal findes under den store tredages finale i Science i Forum i København

Tre gratis dage for dig og din klasse

Så er du lærer i geografi eller et andet naturfag, kan du give dig selv og dine elever muligheden for at komme gratis med til en stor oplevelse, der fremelsker og hylder børn og unge i og for de talenter de har i naturvidenskab. Unge Forskere er en gave til dig, der gerne vil krydre din daglige naturfagsundervisning med et spændende konkurrenceelement. De tre dage i Science i Forum er en mulighed for, at du, kolleger eller dine elever kan få oplevelser med og inspiration til at arbejde videre med science. Du kan møde fagbeslægtede kolleger, få gode råd til hvordan du kunne bruge Unge Forskere i din undervisning, eller blot se, opleve og blive inspireret af andre eller af de børn og unge der i år har deltaget i Unge Forskere.

På www.ungeforskere.dk kan du se mere om Unge Forskere, og planlægge og se hvad der sker hvornår til Science i Forum 26.-28. april.

FAGUDVALGETS KLUMME

Der er altid masser af fagpolitiske emner at forholde sig til i forhold til geografifaget. I dette nummer af Geografisk Orientering giver vi i klummespalterne plads til to indlæg. Dels Fagudvalgets indlæg om opdragelse (eller manglen på opdragelse) af børn og unge og de elever, vi skal undervise i skolen, og dels Gymnasielærerforeningens bekymring for geografifagets udvikling i gymnasieskolen og bekymringen for, om eleverne i fremtiden vil få mindre interesse for naturfagene – til trods for at de nye justeringer på gymnasieområdet i virkeligheden forsøger at fremme interessen for naturfaglige områder og uddannelsesmuligheder.

Rigtig god læselyst, Fagudvalget

Klumme #1

KAN DET NU PASSE?

At de naturvidenskabelige fag i gymnasiet styrkes af regeringens udspil "Gymnasier til fremtiden"

Regeringen har meldt ud, at udspillet skal styrke naturvidenskab i det almene gymnasie og fremme søgningen til videregående uddannelser inden for naturvidenskab, teknik og sundhedsvidenskab. I tabellen herunder er regeringens forslag til timer i obligatorisk naturvidenskab på C-niveau sammenlignet med det nuværende niveau for 2005 reformen. Er det en styrkelse af naturvidenskab? Bedøm selv.

Hvis regeringen og Folketinget ønsker, at flere unge søger videre på naturvidenskabelige, tekniske og sundhedsvidenskabelige uddannelser, så skal vi sikre at flere unge tvivlere opdager, hvor spændende naturvidenskab er. Den rekruttering er naturgeografi og biologi velegnet til, da netop de fag tager udgangspunkt i og inddrager elevernes verden. I deres krop, i naturen, landskabet og byen omkring dem, i samfundets energiforsyning, fødevarerproduktion og råstoffer, i vejret og hvordan vi tilpasser samfundet til fremtidens klima.

Timer til naturvidenskabelige fag på C-niveau	2005 reform	Regeringens udspil "Gymnasier til fremtiden"
Naturvidenskabelige fag: Biologi, naturgeografi, kemi, fysik	Bremse og reducere udbredelsen af HIV/AIDS inden 2015	
Antal timer per C-niveau	3 x 75 timer	3 x 60 timer*
Antal timer til nv	60 timer	45 timer
Total antal timer til naturvidenskab på C-niveau	285 timer	225 timer

* Naturvidenskabeligt grundforløb (nv) på 45 timer finansieret af 15 timer fra de 3 C-niveau nat-vid-fag.

Elever som i forvejen er begejstret for naturvidenskab, er ofte gode til fysik og kemi, mens elever som er nysgerrige, men i tvivl, bliver motiveret af naturgeografi og biologi. Så ønsker vi, at flere gymnasieelever får mere naturvidenskab og søger ind på relaterede videregående uddannelser, så er det her, der skal sættes ind. Det er en misforståelse at tro man kan tiltrække flere elever til naturvidenskab ved at gøre kemi obligatorisk på C-niveau på bekostning af naturgeografi og biologi. Derfor bør der sættes anderledes.

Af: Christian B. Skipper

Bestyrelsesmedlem i Geografilærerforeningen for gymnasiet og HF

Klumme #2

NÅR NUTIDENS BØRN OG UNGE OG DEN NYE SKOLEREFORM TØRNER SAMMEN

Om de børn og unge, der møder skolens undervisning, nye Fælles Mål og ikke mindst samfundets høje forventninger til udbyttet.

Hvad er det for nogen børn og unge, der møder skolens undervisning, nye Fælles Mål og ikke mindst samfundets høje forventninger til deres udbytte samt deltagelse i konkurrencestaten? Eller sagt med andre ord; hvad er det for nogle børn og unge, nutidsforældrene afleverer til skolens undervisning? Er det børn, der er mere støjende, mere selvoptagede, mere usikre, og som har svært ved at tie stille eller lytte til andre, fordi de hele tiden synes, at netop de skal være på. Er det den slags børn, forældrene afleverer i skolen? Det er der noget, der tyder på, hvis man skal tro de kritiske røster, der i de senere år i stigende grad ytrer sig om forælderrollen.

Forældreopdragelse i konkurrencestaten

Det sker sjældent i den offentlige debat, det sker ikke

tit i forældrekredse, og det sker slet ikke i det politiske system eller i de politiske partier, at man ta'r fat på debatten om forældrenes rolle som opdragere, og som dem, der er vigtigst i børnenes dannelse. Hvornår har du, gode læser sidst deltaget i en diskussion om opdragelse? Alene ordet opdragelse signalerer ikke så lidt af fortid og gamle dage.

Op så dog alligevel. I den senere tid kan man støde på indlæg i medierne, de skrevne, der fokuserer på opdragerrollen, indlæg, der i de senere år er blevet hyppigere, men først og fremmest mere enslydende. Men hvor er det parti, der tør sætte fokus på en af tidens måske allerstørste kriser.

Nej, ikke den økonomiske krise, ikke energikrisen, ikke miljøkrisen eller finans-krisen, men opdragerkrisen eller rettere forældreopdragerkrisen. Mange familier, som institution, er ved at gå i opløsning, mange forældre har svært ved og er usikre overfor opdragerrollen og mange børn forbliver "uopdragede". Jeg kom selv som lærer, for en del år siden, til at anvende betegnelsen "uopdragede" om en forsamling forældres børn, som jeg skulle undervise. Det skulle jeg aldrig have gjort. Forældrene troede, at jeg havde talt om, at deres børn var uopdragne. Men det gjorde jeg slet ikke, og der er i øvrigt stor forskel på de to begreber. Siden har jeg erkendt at "uopdragede" er en konstruktion, som jeg opfandt til lejligheden. Så forældrene var til dels i deres gode ret til at misforstå mig.

Det er vel familien/forældrene, der skal drage omsorg for, at deres børn er, om ikke velklædt så, klædt fornuftigt på til det samfund, de er født til og skal vokse op i.

Jeg hørte forleden en ung mor sige, at man har taget alle sanktioner fra os forældre, den eneste, vi har tilbage er at inddrage børnenes iPad – for en stund skal forstås, for ellers vil de protestere vildt! Det samme gælder lærerne i skolerne, de har heller ikke mange sanktioner at gøre godt med overfor eleverne.

Ifølge historikeren Henrik Jensen har vi tabt flere generationer af børn og unge på gulvet ved at vænne dem til at se familien som en personlig bekvemmelighed med eget tjenerskab. Endvidere mener han, at institutionen familien er ved at gå i opløsning, hvilket er fatalt for vores samfund, da det er her vi dannes som mennesker og medborgere. Familien er ifølge Henrik Jensen blevet en svag institution, der ikke lever op til karakterdannende institution. Børn opdrages til små egoister. Forældrene har glemt/fornægtet, at der findes et fremragende opdragelsesredskab i "fordi jeg siger det-metoden".

Forældrene tør ikke længere sige tingene med vægt, som om de mente dem. Mange forældre er alt

for eftergivende og abdicerer på forælderrollen, og det giver nogle selvoptagne børn, der ikke kan begå sig i familierne og i skolerne. Sådan lyder det fra børnepsykologen John Halse, der endvidere mener, at mange børn er gået hen og blevet en slags "sleeping partner" i familien, uden opgaver og pligter og vi har fået børn, der bliver serviceret hele tiden.

Den svenske psykiater David Eberhard har tidligere på året udgivet en bog med titlen, "Hur barnen tog makten". Heri skriver han, om hvordan svenske børn har udviklet sig til at være "små tyranner", fordi forældrene betragter dem som kompetente nok til selv at vide, hvornår de skal i seng, og hvad de vil spise. Ikke kun i Sverige vakte bogen opsigt, men tillige så langt væk som Kina og Brasilien. Dette skal ses i lyset af, at netop Sverige tidligere har fremstået som det pædagogiske foregangsland.

"De antiautoritæres antiautoritære børn har så at sige fået dobbelt dosis. I deres generation har der, modsat tidligere, ikke været nogen autoritet at gøre oprør imod. Alt er tilladt, og de overlades ansvaret for deres egen opdragelse. Hvordan kan de så gøre oprør på andre måder end at vende det indad og blive ulykkelige," siger David Eberhard. Han henviser bl.a. til en undersøgelse, der viser, at svenske børn som 11-årige er de lykkeligste i verden, mens de som 15-årige er de mindst lykkelige.

Unge er i dag mindre glade for livet og mere stressede end tidligere generationer, selvom deres valgfrihed aldrig har været større. De er opdraget til at være selvansvarlige, men er det også med til at gøre dem uansvarlige og ude af stand til at håndtere samfundskriser? Og er forældregenerationen overhovedet i stand til at være autoriteter i en foranderlig verden? Alt dette behandles og diskuteres, i en artikelserie med titlen Opdragelse i konkurrencestaten, i dagbladet Information i oktober og november 2014.

Konkurrencestaten

"Konkurrencen mellem landene og deres virksomheder er tiltaget i lyset af europæisering og globalisering. Uddannelse er blevet et helt centralt konkurrenceparameter, forstået på den måde at landene nu konkurrerer på deres arbejdskrafts kompetencer. Derfor er kravet til ungdomsårgangene om højere kompetencer og konstant foranderlige kompetencer trådt ind i den politiske verden" siger Ove Kaj Pedersen, professor ved Copenhagen Business School.

Set i dette lys er skolen lige nu ved at implementere nye Fælles Mål i alle skolens fag. Det har der været sagt og skrevet meget om i 2014, og denne faglige debat vil helt sikkert fortsætte i lang tid endnu.

Men det er alene en faglig debat om hvordan skolen, lederne og lærerne i det daglige skal håndtere den vanskelige kunst, at omstille sig til alle de nye mål i den nye skolereform. Der stilles mange nye krav til ledere, lærere og pædagoger dvs. til alle dem, der skal føre reformen ud i livet. Men så vidt jeg har forstået den nye skolereform, stilles der ikke tilsvarende nye krav til modtagergruppen, til alle de mange børn og unge, der skal undervises på en nye måde. Det mener jeg godt kunne give anledning til mere end almindelig undren!! Ikke mindst, når man tager ovenstående beskrivelser af problematisk opdragelse in mente. Man kan ikke forlange af de danske lærere, at de skal kunne indfri de ofte tårnhøje forventninger, der stilles til dem fra samfundet og hermed tillige fra forældrene, hvis de samme forældre, en stor del af dem, ikke formår at vise sig som autoriteter overfor deres egne børn. Eller sagt med andre ord forældre, der har forsømt at fortælle/vise deres børn og unge, hvordan de skal omgås andre børn og andre voksne, så der er "plads" til alle i skolen.

Hvem mon tør tage hul på den debat om forældres rolle i forhold til skolen og den nye skolereform?

Kilder:

Familiens krise er større end finanskrisen, artikel i Politiken 14. juli 2014.

Forældre er alt for eftergivende, artikel i Politiken 29. november 2014.

Hvornår holdt autoritet op med at være et fyrd, artikel i serien Opdragelse i konkurrencestaten, i Information oktober og november 2014.

Pedersen, O. K., i artiklen Samfundsændringer har gjort en succesfuld skole til fiasko, i folkeskolen 14/2014.

Af: Henning Lehmann
Formand for fagudvalget

Vi har tidligere peget på nogle af de tilbud som museer, skoletjenester og oplevelsescentre byder ind med i form af udstillinger, undervisningsmaterialer og deciderede forløb, som en mulighed for at gøre geografiundervisningen mere konkret og aktuel. Vi har blandt andet tidligere nævnt den årligt tilbagevendende World Press Photo-udstillings skildring af begivenheder rundt om i verden, set gennem pressefotografers arbejde, og parker og andre offentlige steders brug af QR-koder, som et forsøg på at gøre formidlingen af et steds historiske udvikling mere levende.

Der ligger spændende potentialer i at udnytte nogle af disse mange tilbud, bl.a. fordi de typisk byder ind med aktuel viden, fortalt på andre måder og fordi disse tilbud ikke nødvendigvis går til deres fortællinger med et traditionelt fagblik.

I dette nummer vil vi præsentere Dansk Arkitektur Centers (DAC) seneste to udstillinger. Den første udstilling hedder "Regnen kommer" der handler om, hvordan kraftige regnskyl er noget vi må vænne os til - og dermed også tilpasse vores byer efter. Udstillingen kommer bl.a. med bud på, hvordan man bedst gør det og hvordan vi samtidig kan skabe bedre byer. Den anden udstilling hedder "Rebuild by design" og tager afsæt i en konkurrence, der blev skudt i gang i forlængelse af at orkanen Sandy gik i land på USA's østkyst. Konkurrencen gik ud på at komme med ideer til, hvordan man kunne udbedre skaderne og samtidig etablere en kystsikring, der i fremtiden kan gøre de berørte områder mere modstandsdygtige over for fremtidige orkaner. Udstillingen 'Rebuild by Design' præsenterer de 10 løsninger, der kom ud af konkurrencen.

Begge udstillinger kan stadig lige nås, men hold endelig øje med alle de mange tilbud der løbende kommer.

God fornøjelse, Fagudvalget

Studietur til Island udskydes til sommer 2016

Kursusudvalget har, for ikke at slække på de faglige oplevelser besluttet, at udskyde studieturen til Island til slutningen af sommeren 2016.

Vi har for at få den bedst mulige tur til de fjerneste egne af Island ønsket helt specielle hoteller, som vi troede kunne opfyldes. Hotellerne viste sig alligevel at være bookede, da vi begyndte at planlægge turen.

Nu starter vi endnu tidligere med bookningen, og turen vil som udgangspunkt være som den allerede annoncerede. Det er håbet at gøre den endnu billigere.

Men følg endelig med på www.Geografforbundet.dk og i kommende numre af GO.

Brynjolfur Thorvardsson (Binni i daglige tale) og Lise Rosenberg, Kursusudvalget

Regionaltur

Fakse Kalkbrud

Tag denne enestående chance for at finde fossiler med dine børn og børnebørn den 10. maj i Fakse Kalkbrud. Der vil være en faglig leder, der kan svare på alle spørgsmålene.

Yderligere informationer findes på www.Geografforbundet.dk, hvor du også kan tilmelde dig.

Lise Rosenberg, Kursusudvalget

Regionaltur

Oplev Nationalpark Kongernes Nordsjælland

Medlemsarrangement

TID: Lørdag den 25. april 2015, kl. 10-15.

STED: Et nærmere bestemt sted nær Grib Skov

Faglig leder: Geografforbundet og Naturvejleder Niels Henriksen

Pris: under udarbejdelse

NB. Studieturen til Harzen er aflyst på grund af for få tilmeldinger.

GEOGRAFWEEKEND 2015 - oplev Nationalpark Thy

Fredag den 11. september til søndag den 13. september 2015

Vi skal på vildmarkstur gennem nationalparken og opleve de store vider og Vesterhavets brusen, høre om tilblivelsen og udviklingen af Danmarks første nationalpark samt på tur rundt i Hanstholm Havn, som i disse år står foran en stor udvidelse.

Du kan læse mere om det i GO 2 og på www.Geografforbundet.dk.

Tilmeldingsfristen vil i år være 7. juli, så sæt allerede x i kalenderen, både for weekenden, men lige så vigtigt for tilmeldingen. Det er vigtigt for kursusudvalget at vide, hvor mange vi bliver især af hen- syn til transporten til Hotel Hanstholm.

GEOS – geografi grundbog C – grundbog, lærerresurse og kopimappe. Niels Kjeldsen og Ove Pedersen, Gyldendal, 2013-2014, 180/176/120 sider. Grundbog: 248,75 kr. Lærerresurse: 670,00 kr. Kopimappe: 956,25 kr. inkl. moms. F

I-bogen til GEOS C, er en digital udgave af den fysiske bog. Pris ved brug med elevbøger 406,25 kr. og uden elevbøger 812,50 kr. inkl. moms.

Geografisystemet GEOS er beregnet til undervisningen i 7.-9. klasse. Systemet består af tre grundbøger, tre kopimapper, tre lærerressurser og tre i-bøger.

GEOS C indeholder følgende fem emner: Den blå planet, Klima under forandring, Naturkatastrofer, Mennesker og byer og Livet langs floden. Desuden er der små 25 sider med opsamling fra GEOS A og B, hvilket er nyttigt i forbindelse med repetition i forbindelse med afgangsprøven. Små seks sider med Nyttige oplysninger er ligeledes en rigtig god ting i forbindelse med ord- og begrebsforklaringer. Et stikordsregister bagerst gør det nemt at slå op i bogen, og da flere af ordene er brugt i flere sammenhænge, er det med til at give et godt overblik.

Alle fem kapitler er bygget op på den samme måde, der er en Øjenåbner til at starte med, så er der Nyttige oplysninger, tekstbokse, diagrammer, tabeller, fotos, illustrationer, aktiviteter og til afslutning Cafe Geos (en artikel der hænger sammen med emnet), Det ved du nu om og Prøv dig selv.

De fem kapitler giver en grundig gennemgang af hver deres tema. F.eks. kapitel 1, Den blå planet, hvor det først er beskrevet, hvordan livet er på steder, hvor vand er en mangelvare (Libyen), dernæst vandets historie på Jorden, altså hvornår kom det første vand til jorden, vand og salt, vand og varme og vands tilstandsformer. I afsnittet Vand på Jorden gennemgås vandets kredsløb, grundvand, is, is og landskabsfor-

mer, oceaner og havstrømme. Vand som landskabsformer kommer ind på havet som nedbryder af land, tidevand, havet som opbygger af nyt land, sandpumpning og marsken. Det sidste afsnit hedder Vand og levevilkår og her er det nedbørens fordeling på Jorden, klima- og plantebælter, vand og forurening, vand og klimaforandringer der beskrives. Et nyt begreb, nemlig virtuelt vand forklares med det vand, der bruges i forbindelse med fremstilling af noget andet, f.eks. bruges der 35 liter vand til at fremstille en kop te (125 ml) og 8000 liter vand til at fremstille et par lædersko.

I kopimappen er der masser af spændende opgaver til de forskellige afsnit, jeg er især begejstret for de opgaver, hvor der indgår noget bevægelse, f.eks. Jordens historie, hvor der kan laves en tidslinje i to størrelser, en på papiret på 1000 meter og så evt. en mindre i skolegården på 100 meter. Opgaven er bl.a. med til at synliggøre, hvor kort tid der har været liv på Jorden. Der er også en kopiside, hvor det handler om at formidle viden om vand f.eks. til en 4. klasse i natur/teknik og så opfordres der til at tage ud og besøge de lokale vandværker og rensningsanlæg, begge rigtig gode aktiviteter, der evt. kan lægges i den understøttende undervisning, da en ugentlig geografielektion ikke ligefrem opfordrer til at tage ud af huset. De fem sidste kopisider til hvert emne, nemlig Prøv dig selv, Blandede opgaver og Tip 15 er udmærket evaluering af de enkelte emner og de kan evt. også bruges til quiz og byt.

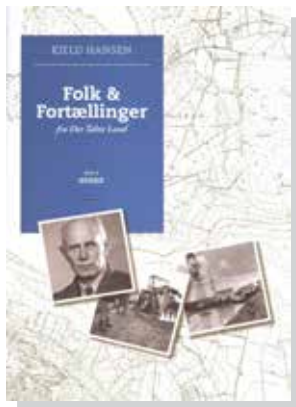
I lærerressourcen er alle kapitler i grundbogen og opgaverne på kopisiderne meget grundigt gennemgået, så man som lærer hurtigt lige kan forberede sig til dagens emner og opgaver.

Materialet er forholdsvis stort mht. antallet af sider, men det er nemt at navigere i, og der er ro på siderne, der er tilpas med illustrationer, faktabokse, kort og diagrammer, til at træne eleverne i at aflæse og forstå, hvad teksten handler om.

GEOS C er et godt materiale, det er fagligt velfunderet og lækkert layoutet, jeg vil med glæde anvende materialet, dog af tidsmæssige grunde nok ikke hele grundbogen og kopimappen, det vil være svært at nå det i løbet af et enkelt skoleår. Men så er der noget at vælge imellem.

Jytte Pedersen

Folkeskolelærer med linjefag i dansk, historie, natur/teknik og geografi.

Folk og fortællinger fra Det Tabte Land. Bind 2: Øerne. Kjeld Hansen. 816 sider. Forlaget Bæredygtighed 2014. 590 kr. F, G. A.

Med dette bind har Kjeld Hansen afsluttet sit storværk om hvordan, -og hvorfor- vores danske landskab, eller snarere "vandskab" blev forandret fra rigt varieret natur til ensformigt landbrugsland. Bind 1; Jylland, kom i 2011. Disse to bind er eksempelsamlinger, der konkretiserer og dokumenterer forfatterens overordnede fortælling om magten over det danske landskab: Det tabte land (Gad 2008).

"Folk og Fortællinger" er rig kilde for dem, der er interesseret i lokalhistorie, i naturhistorie, i politiske rævekager. Her er drama: Naturen mod mennesket, mennesket mod naturen. Det var ikke kun naturen, som tabte. Det gjorde også fortvivlede mennesker, der i vinternatten, kun væbnet med en skovl, forgæves prøvede at stoppe de huller i dæmningen, vandet var på vej igennem.

Hver egn får sine historier serveret i værket, overskueligt og let tilgængeligt: alene i nærværende bind er 400 projekters historie. Her er en eksempelrigdom, der må kunne udnyttes af undervisere på alle planer og alle steder, både på øerne (bind 2), og i de jydere land (bind 1): Hver historie, i gennemsnit 2 sider, men nogle 8 – 10, har ikke et ord for meget. Hver har en prisværdig klar og enkel disposition: Faktaboks med kort fra fortid og nutid, koordinater, resume af historien. Der er nye og gamle billeder i rigt mål. Forfatteren har besøgt hvert sted, og han har været i alle tilgængelige arkiver. Det er spændende, til tider "artige" sager, han præsenterer.

Men Kjeld Hansen har mere at fortælle om end ødelagt natur. Han serverer også historierne om den våde natur, som kommer igen, med eller uden vores hjælp. Vandet vandt i Vejlerne, inden projektet var færdigt. I Filsø har gravemaskinerne banet vejen for vandet. Andre steder skal vi blot slukke en pumpe, for at få naturen tilbage: Den udtørrede, frugtbare sø- og fjordbund er, helt forudsigeligt, "fortæret" af de aerobe

bakterier, centimeter for centimeter. Men man skal ikke gøre sig illusioner om, at den oprindelige natur genopstår: "Til barndommens land kan der ej valfartes. Thi det er, som Atlantis, forsvundet," skrev Johannes V. Jensen. Dette Atlantis er f.eks. den jord, der var udpint for næringsstoffer. I dag er den et affaldsdepot for uudnyttet fosfor i sådanne mængder, at jordpartiklerne ikke kan binde det. Det siver ud med vandet, som nu gør de fordums klare søer og fjorde grønne. Hver egn har fået sine historier serveret i værket, overskueligt og let tilgængeligt: alene i nærværende bind er 400 projekters historie.

Men at den nye natur er en stor gevinst får vi uomtvistelige og begejstrede vidnesbyrd for i Kjeld Hansens værk. En lidt stor guide til at tage med på ekskursioner, javel, men en stor inspiration til at tilrettelægge en ekskursion ud til ny, storslået natur. Den findes også på www.dettabeland.dk hvor man downloader de enkelte til undervisningsbrug - med forfatterens velsignelse skulle jeg hilse og sige.

Men overvej nu alligevel at købe værket - det har jo sin helt egen fryd at mærke værkets tyngde, også i hænderne.

(Bestilles ved at indsætte 590 kr. på Merkur Bank 8401-1024167. Skriv: "F&F-bind 2" i meddelelser til modtageren). Findes også på www.dettabeland.dk

Bent Lauge Madsen

Biolog, mag. scient. i Ferskvandsbiologi. Speciale i genopretning af vandløb. (Pensioneret fra Miljøministeriet)

Nyt undervisningsmateriale om miljø og klima i det globale Syd

Seks cases fra Indien og Afrika stiller skarpt på spørgsmålet:

Hvordan kan lokale græsrodsbevægelser bidrage til at løse miljø- og klimaudfordringerne?

Publikationen er målrettet geografi/naturgeografi og samfundsfag i gymnasiet og HF, og egnet til temaforløb om bæredygtig udvikling.

Publikation og tilhørende undervisningsvejledning kan downloades gratis fra www.emu.dk eller www.envice.dk

Her er din styrelse

**Christina Gellert
Kürstein**

Formand
Stud.cand.pæd. i pæda-
gogisk psykologi
ck@geografforbundet.dk

Ditte Marie Pagaard

Næstformand
Lektor, N.Zahles
Seminarium
dmp@geografforbundet.dk

Jens Korsbæk Jensen

Kasserer
Lektor, kvuc
jkj@geografforbundet.dk

**Erik Sjerslev
Rasmussen**

Formand for Forlagsbe-
styrelsen
cand.pæd. geografi
esr@geografforbundet.dk

Lise Rosenberg

Formand for Kursus-
udvalget
Overlærer, Albertslund
lr@geografforbundet.dk

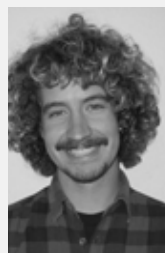
Henning Lehmann

Formand for fagudvalget
Cand. Pæd. geografi
hl@geografforbundet.dk

**Pernille Skov
Sørensen**

Forlagsbestyrelsen
Lærer, Maribo
pss@geografforbundet.dk

Jon Bøje Hansen

Fagudvalget
jonboeje@geograffor-
bundet.dk

Jeanne Grage

Kursusudvalget
og 1. suppleant
Lærer, Hillerød
jg@geografforbundet.dk

**Brynjolfur
Thorvardsson**

Kursusudvalget og hjem-
mesideredaktør, ansat
ved Care Solutions
binni@binni.eu

**Jonas Straarup
Christensen**

Fagudvalget
Lærerstuderende, Univer-
sity College Nordjylland
jsc@geografforbundet.dk

Mette Starch Truelsen

Kursusudvalget, kontakt
til redaktionen
Cand.scient geografi
Fuldmægtig Geodata-
styrelsen
mst@geografforbundet.dk

**Trine Overgaard
Laursen**

Kursusudvalget
Lærer, København
tol@geografforbundet.dk

Susanne Rasmussen

Kursusudvalget
Lærer Århus
sur@geografforbundet.dk

På opdagelse med Xplore

Komplet geografisystem til 7.-9. kl.

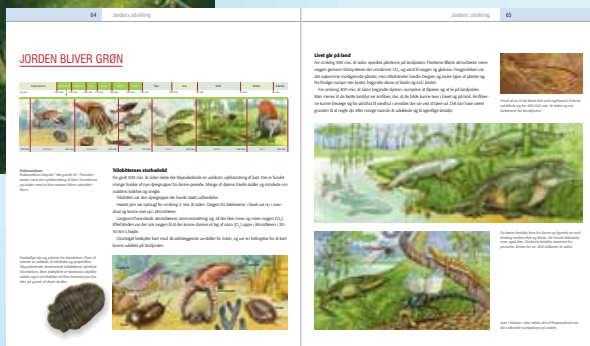

Med *Xplore Geografi* kan du lade dine elever gå på opdagelse med et naturfagssystem, der sikrer progression og sammenhæng.

Systemet består af elevbøger, elevhæfter, lærerhåndbøger, e-bøger og de digitale læremidler *iXplore Geografi*.

Bestil
gennemsyns-
eksemplarer på
www.goforlag.dk

“Xplore. Alene ordet smager af nysgerrighed.”

“Alle emner bliver grundigt forklaret, hvilket tjener bogen til ære. Den spreder sig ikke over for meget. Men det bedste ved bogen er helt klart elevhæftet. Det forener teori og praksis. Først læses et par sider eller et kapitel i bogen for derefter at blive undersøgt eller forsøgt i virkeligheden.”

Bo Jensen / Folkeskolen